

Perislav Petrić

Split

SPLITSKI TOPONIMI (nastavak)

UDK 801-54

Rad primljen za tisak 29. svibnja 1986.

g) Posjedi bratovštine sv. Duha

Kroz povijest je u Splitu zabilježeno šezdesetak bratovština koje su posjedovale i održavale pojedine splitske crkve ili oltare svojih titulara. Neke bratovštine su imale staleški karakter. Sačuvan je dio bratimskih arhiva u kojima su rjeđi podaci o njihovim posjedima. Najbogatiji podaci o posjedima je arhiv bratovštine sv. Duha, a čuva se uz arhive splitske crkve. Ova bratovština je bila uz povijesnu crkvu sv. Duha u Ul. ilegalaca. Matrikula bratovštine iz 1892. g. početke bratovštine stavlja čak u XI stoljeće. Arhiv čuva više starih rukopisa s posebnom signaturom iz kojih donosim izbor izvoda o splitskim toponimima.

Signatura 10. *Libro della Veneranda Confraternita di San Spirito della citta di Spalato. In quel Libro esiste le memorie Antiche . . .* »Knjiga časne bratimščine sv. Duha u gradu Splitu. U ovoj knjizi su stari spomeni . . .«, knjiga naime sadrži popis stečenih nekretnina od 1304. g. i talijanski je prijevod iz 1781. g. iz latinskog originala za koji prevoditelj ističe *scritte in carater Gotico Latino* tj. rukopisi pisani goticom.

U nekoliko predjela posjedi su stečeni u vrijeme autonomije Splita, a jezični oblik i grafija toponima je iz vremena prijevoda rukopisa:

1304 — se spominju predjeli *Iame, Marglan, Smerdegiaz* i *Sdorie* tj. »Jame, Marjan, Smrdećac i Sdorije«

1340 — *Crisiz* — Križice

- 1348 — *Terstenich* — Trstenik
 1391 — *Cozunar* — Kocunar
 1394 — *Rogaç e presso l' aqua Rogaç* — »Rogač i kod bunara Rogač«
Smochovich — Smokovnik
 1399 — ... *un Terreno posto a Gradichie* — »...zemljište položeno u G...«

Topomini iz vremena mletačke uprave:

1452 — *Terra ... fuori della Mura della citta sopra il Lido del mare vicino la strada Publica ... et apresso il muro de Barbacan del Comun* — »zemljište izvan gradskih zidina nad morskim žalom blizu javnog puta .. i kod potpornog općinskog zida«

1500 — *Terren a Pietra Pinta* — »zemlja na Pisano Kame«

1527 — *in Terra Vechia in luoco detto Matirije* — »kuća u Starom gradu na položaju zvanom Matirije«

Terra Nova . . a S. Barbara — »Novi grad . . kod sv. Barbare«

1528 — *Marglian i Grippi* — Marijan i Gripe

1529 — *Smardechiaz* — Smardečac

1532 — *vlache a Pujanca* — vlake na Pujanki

Signatura 8. *Quaderno dele Intrade de Sancto Spirito renovato per me Iacomo de abaco del A. D. DXXV*, »Knjiga prihoda sv. Duha obnovljena od mene Jakova de Abaco iz G. G. 1525«. U knjizi su označeni listovi. U prvom dijelu knjige gotovo sa svakim toponimom je vezan prijedlog »A«, a rjeđe drugi prijedlozi kao »In«. Kako se često ponavljaju isti predjeli, donosim toponime abecednim redom u današnjem sačuvanom obliku, zatim naziv predjela u izvornoj grafiji rukopisa i u zagradama oznaku lista:

Bilaje (u Postrani): *Bilaç* (73r), *Bilagie* (92v) i *Bilaye* (86 r)

Blato: *Ablato* (72v)

Barboran: *Aborboran* (72v) *Barboran* (93r)

Bol: *Abol* (72r)

Brnik: *Abergnich* (73r) i *Barnich* (82v)

Brodarica: *Barcagno* (83v)

Dilat: *Adiladi* (73v, 74r i 75r)

Dragstinac: *Dragstinaz* (84v)

Firule: *Firule* (6r) i *Afirole* (73v)

Gladnik i Gladnici: *Gladniche*, *Guadniche* (85v) i *Gladnich* (92v)

Glavica vidi Kitožer

Glavičine: *Inglauicine* (6r, 74r)

Grute: *Grotte* (51v)

Humac: *Humaz* (84v)

Kaštilac: *Achastilaz*, *soto castilaz* (72v) i *Castilaz* (93v)

Kitožer: *Achitoseg* (73r) i *Chitoxegh o Glaviza* (83v)

Kman: *Achman* (71r)

Koprive: *Achopriue* (73r)

Križice: *Achriziç* (71r) i *Chrisic* (83v)

Marjan: *Margnā* (71r)
 Mrtojak: *martoulach* (6r) i *Amertoulach* (73v, 75r)
 Perce brdo: *Aperçe berdo*, *Apçeberdo* (73r), *Perçe Bardo* (85r) i *Parçe Bardo*
 i *Perciebardo* (92r)
 Pijati: *via de Piglat* (71r) »Put Pijata«
 Podstrana: *Postrana o san Martin* (84r)
 Primorje: *Aprimorga* (72v)
 Rogači: *Rogaç* i *Rogaz* (84v, 92r)
 Sirobuja: *Asirobuglia* (73r) i *Sirobuglia* (84r, 91r, 92r)
 Smokovik: *Smochovich* (82r, 85r, 92r) i *Asmochovich* (72r)
 Smerdećac: *Asmerdecac* i *Fuora Smerdechiaz* (73v)
 Tabla: *Atable* (71r)
 Turnovac: *Turnaz* (92r)
 Visoka: *Auisocha* (72r), *soto visocha* (72r, v) i *Visocca* (83r, 84r)
 Zgona: *Asgonj* (72v)
 Žnjan: *Azgnā* (73r), *Asgnan* (73v)
 Žrnovnica: *Sarnouniza* (86r) i *Xarnouniza* (92v)

Signatura 16. *Libro livelare di Fondi stabili* »Knjiga livela nekretnina« sa-
 drži popis obrađivača zemalja i korisnika zgrada koje su stečene od 1304. g. pa
 do početka 18. st. i oznake prihoda između 1739. i 1744. g. Popis zemalja i
 drugih nekretnina s oznakom godine kada su stečene nalazi se od 1r — 79v i do-
 neseni su gotovo kronološkim redom. I ako je rukopis iz 18. st., donosim ga ov-
 dje jer odražava stanje splitskih toponima od 14. do 18. stoljeća. Toponimi su
 u grafiji vremena upisivanja prihoda. Ovdje ne donosim oznaku lista nego sa-
 mo godinu kada je nekretnina stečena i predio u kojem je.

Svi toponimi koji slijede su iz 1304. g.:

Martouglich — Mertojak

Sgnian — Žnjan

Franch porte vicino alla Madona del Campanile — »Vrata francha kod
 Gospe od Zvonika«

Slijede toponimi iz vremena mletačke uprave:

Marian 1511 — Marjan

Grotte 1548 — Grute

Sdoria 1564 — Sdorije

citta Vecchia 1552 — Stari grad

Chaman i Kman (sic) 1567 — Kman i slijede toponimi iz 1562 g.

Cosia stopa osia Bol — »Kozja stopa ili Bol«

Barcagno o sia a Tabla — »Brodarica ili na Tabla«

Crisic o sia a Tabla — »Križice ili na Tabla«

Piglat — Pijat

Primorie — Primorje

Sgnan — Žnjan

Smardechiaz — Smerdećac

Firole 1548 — Firule

Glauicine 1552 — Glavičine

Giamme 1596 — Jame

Visoka piciola (sic) 1567. g. — Mala visoka

Martougliach 1567 — Mertojak

Visoka Grande 1632 — Vela visoka (ili Merjanska visoka)

Visoka grande o osia Puglianca 1632 — Vela visoka ili Pujanka

Soto Visoka a Piscine 1691 — Pod Visoku u Pišćine

Visoka sotto la strada Maestra 1624 — »Visoka pod (velom) cestom«

sotto Visoka grande 1691 — »pod Velu (ili Merjansku) visoku«

Vlache 1532 (74v) — Vlache

citta Vechia in luoco detto Dosud 1644 — »U Starom gradu na Dosudu«

Pozo bon 1699 — *Dobri*

contrada di Primorje in loco di s Martino 1529. g. (75v-78v) — »u kontradi Primorje na položaju s. Martina«, Podstrana

Signatura 9. *Montano Delli stabili Case et terre di San Spirito* 1691. »Montanej nekretnina kuća i zemalja sv. Duha iz 1691. g.« U rukopisu se nalaze razne bilješke do u 18. st. Ovdje donosim kratki izvod naziva splitskih predjela iz 1691. abecednim redom:

Bol: *Bol* (15v, 16v)

Firule: *Firrole* (11v)

Glavičine: *la Toretta detta Glauicine* (19 v) — »kula nazvana Glavičine«, danas Turska kula

Jame: *Giame* (14v)

Kman: *Chman* (15v)

Mrtojak: *Martougliach* (11v)

Pecicin dolac: *Pecicin Dolaz sotto Visocha Grande* (12v) — »Pecicin dolac...«

Pijati: *Piglat* (15v)

Pišćine: *sotto Visocha a Piscine* (13v) — »u Pišćine pod Visoku«

Podstrana: *postrana apreso San Martin* (19v) — »Podstrana kod sv. Martina«

Smrdećac: *Smardechiaz* (13v)

Tabla: *Tabla* (16v)

Visoka mala: *Visocha Picola* (12v, 13v), vidi Pišćine i Žižića glavica

Visoka vela ili merjanska: *Visocha i Visocha Grande* (13v), vidi Pecicin dolac (12v)

Žižića glavica: *a Visocha Picola xixi Glauiza... sotto Visocha Picola xixi Glauiza* (12v, 13v) — »Žižića glavica na Maloj visokoj... i Žižića glavica pod Malu visoku«

Žnjan: *Xgnan* (12v)

U ovom rukopisu kao orijentiri spominju se crkve sv. Mikule na Marjanu i sv. Mikule u Velom varošu.

Ističem da je u rukopisima sa signaturom 10. i 16. grafija toponima mlađa od spomena toponima u rukopisima koji su »*le memorie antiche*«.

U rukopisu sa signaturom 8. prefiks »A« pred toponimima otklanja dilemu o mogućem alternativnom nazivu za neke predjele kao što su *Abol* za Bol i *Akman* za Kman, kako neki autori navode. U daljem istraživanju još ćemo se sresti s ovom pojavom prefiksa A kod toponima.

h) Katastik bratovštine presvetog sakramenta iz 1621. godine

Bratovština presv. Sakramenta je osnovana 1491. g. u katedrali sv. Duje u Splitu i bila je u tijesnoj vezi sa životom splitskog kaptola (Metr. kaptol, 133). Katastik ove bratovštine čuva se u ASK br. 259, počinje invokacijom *Laus Deo MDCXXI In Spalato* i slijedi naslov *Catastico ouero montano delli beni stabili de raggione della scola del Santissimo Sacramento di Spalato...* »Katastik ili montanij nekretnina skule presvetog Sakramenta u Splitu...« u naslovu je upisana 1621. g. U tekstu su naknadni upisi uglavnom istih nekretnina u istim predjelima, i to 1621 (1r—13r), 1634 (13v—14r) 1645. do 1657 (14v—15v), 1682 (15v—17r) i 1688 (18r—26v). Kako se veći broj nekretnina bratovštine nalazi u gradu, donosim najprije položaje u Starom i Novom gradu i one u neposrednoj blizini grada, a ostale predjele donosim u današnjem jezičnom obliku ili u suvremenoj grafiji i nazive u izvornoj grafiji s oznakom lista.

Stari grad: *terra vechia i citta vechia* (1v, 2r, 6r...), u kojem su

Sdorijske: *Sdorie, Sdorgia* (3v, 4v... 16v...)

Grute: *Grote, Grotte* (2r...), *callesella delle Grotte* (18v)

Dosud: *Dosud* (16r, v, 21v)

Ispod (Gospa od) Zvonika: *sotto il campanile di franche porte* (14v), i *sotto la Madona del Campanile* (21v)

Vrmanića ulica: *canton della Calle Urmanea* (15r, 20r, v)

Židovski ugao: *canton vechio detto il posto degli hebrei* (20r) »stari ugao nazvan mjesto Židova«

Nova vrata: *Porta noua che conduce a S. Domco* (19v) »Nova vrata koja vode k sv. Dominiku«

U Starom gradu se navode mnogi orijentiri: crkve sv. Klare, sv. Duje, sv. Polinara (5v), sv. Filipa... zatim trgovine, pekarnice, ... nadbiskupska palača...

Novi grad: *citta noua* (3r, 6r...) u Novom gradu su

Dobrić: *Dobrich* (6r, 12v...)

Tigule: *Tigule* (22v)

Trgovi: ovdje je kuća bratovštine kojoj je »od istoka *la Piazzetta dell'Herbe*, od podneva je *la piazza del Campo* koja gleda *la porta della marina* od zapada je *il campo* uz krilo (*il cortina*) rečene kuće, i od sjevera dijelom crkva i krilo zida sv. Jakova« (23r)

U Novom gradu se navode kao orijentiri crkve sv. Duha, sv. Marije *de Taurello*, sv. Martin, sv. Čiprijan i Gospa od Dobrića, zatim vrata od *Pisture* i krilo gradskih zidina.

Na zapadu Novog grada je:

Karepića kuća: nalazi se vrt *sopra Sta Croce per andar a Cherchie Cuchie* (10v) »iznad crkve sv. Križa na putu koji vodi za Karepića kuće«, a nešto južnije crkvi je *sotto Sta Croce per mezo il canton nouo* (11r) »pod crkvom sv. Križa po sredini novog ugla«.

Ostale predjele po Splitskom polju donosim abecednim redom:

Sv. Andrija: *sopra Sto Andra luoco nominato Gidarze* (7v) »iznad sv. Andrije u predjelu zvanom Jidarce«

Duje: *Duglie* (9v)

Dolac: *a Solinsca Capelizza* (sic) *in luoco d^{to} Dolaz* (25 r) »na Solinskoj kapelici na položaju zvanom Dolac«

Gripe: *Grippe, appso il forte Grippi* (7r, 9r, 26r) »kod tvrđave Gripe«

Jidarce: vidi sv. Andrija

Kocunar: *Cozunar* (9r)

Kopilica: *Solinsca Capeliza verso Pigliat* (25r) »Solinska kapelica prema Pijatima«

Kozja stopa: *Cozia stoppa* (25r) vidi Pisano kame

Križice: *Crisiz* (9r)

Lokve: *Locque, Loque* (10r, 13r), *Loque siue Pisani Camich* (26r) »Lokve ili Pisano kame«

Marjan: *in Margnan... il fosale detto potoch, in Margnan ogradè appso la Chiesa di Sⁿ Lazaro* (13r) »jarak zvan Potok, Ograde kod crkve sv. Lazara«

Pijati: vidi Kopilica

Poljud: *ponta di paludi* (8r) »rt Poljuda« danas Mali rat

Pisano kame: *Pissani chami alias Chozia Stopa* (8r) »Pisano kame ili Kozja stopa«, vidi Lokve

Ravnice i Gladnik: *a raunizze luoco vocato Gladnich* (7v) »u Ravnicama na položaju zvanom Gladnik, danas u rukama Turaka«

Rudičića vrata: *Rudičichia vrata* ovdje je vinograd iz ostavštine pok. Andrije Komulovića (Comuli) ... od zapada je Veli put koji vodi u Solin« (16r) i *Rudicichia vrata* (25v)

Smrdeća stagnja: *Calle fetida* (13v)

Smrdećac: *Smerdechiaz, Merdechiaz, Smardechiaz* (10r, 14r, 26r, v)

Žnjan: *Sgnam, Sgnan* (17r, 25v)

Ova bratovština od svog osnutka 1491. stalno povećava svoje nekretnine, pa i u vrijeme turskih provala. Od prihoda nekretnina nabavlja katedrali orgulje kao i veliki dio srebra i zlata i do danas mnogo toga što je sačuvano u riznici katedrale.

i) Splitski predjeli u spisima građana u 15. i 16. stoljeću

Prema podacima iz rukopisa o posjedima splitske crkve (nadbiskupija, kaptol, samostani, bratovštine, ...) jednu crkvenu zemlju omeđuju 2 do 4 zemlje građana. Prema tome odnos crkvenih prema građanskim posjedima bio bi: broj građanskih je 2 do 3 puta veći. Historijski arhiv u Splitu (odsada HAS), Naučna biblioteka i muzeji nemaju sačuvanih starijih katastika građana, ali se rijetki podaci o posjedima građana nalaze u raznim spisima građana kao što su privatnopravne isprave, građanski predmeti, parnički spisi, oporuke i dr. Ovdje donosim kraći izbor izvoda o nazivima splitskih predjela koji se nalaze u ponekom spisu HAS, a koji upotpunjuju naša dosadašnja istraživanja topomonimije Splita. Uz izvod donosim godinu, signaturu i stranicu spisa:

.....: *super terreno abbatie Sancti Stephani de pinis in loco vocato Clapielo* ... 1494. g. (SSO/1 str. 7) »nad zemljištem opatije sv. Stipana pod borima na položaju zvanom Clapielo«

Marjanski rat: in loco nominato *Mereglianschirat* 1494. g. (SSO/1 str. 22) »u predjelu zvanom Merjanski rat«, ranije smo vidjeli da je to naziv za Mali rat

Kod podjele nekretnina pok. M. de Grisogonis 1495. g. (SSO/1 str. 86r — 86v) spominju se sljedeći predjeli koje donosim abecednim redom:

Blato: *apresso della fiumara de Sernouniza in Blato* »u Blatu kod rijeke Žrnovnice«

Brda: *a parte Barda*

Dragovoda: *a Dragouoda*

Dujmovica: *apresso l'acqua de San Doymo sopra riva del mare* »kod vode sv. Duje nad obalom mora«

Firule: *Firule*

Gladnici: *a Gladiniche*

K . . . : *in chale*

Katuni: *in Chatune*

K starina: *a carcna starina*

Kocunar: *a Cocunar*

Lučac: *Luçaç*

Mrtojak: *a Mertogliach*

Parčić: *a Parcich*

Perun: *uilla peron* »zaselak Perun«

Pisano kame: *a piera pinta*

Rogač: *a Rogaç*

Smokovik: *a Smochovich*

Sutrojica: *a Santa Trinita*

Visoka: *a Uisocho*

Wrzov dolac: *a Bzou dolac*

Dalje se nastavljaju izvodi iz još nekih spisa:

Cisterna: *hortum . . . in loco nominato Cisterne* 1495 (SSO/1 str. 166) »vrt . . . u predjelu nazvanom Cisterna«

Kašjuni: *in Mergnano in loco vocato Chasglium* 1495 (SSO/1 str. 187) »na Marjanu u predjelu zvanom Kašjuni«

Lovret: *in loco nominato Lovrit* 1495 (SSO/1 str. 246) »u predjelu zvanom Lovret«

Bol: *terrenum in Campo Spalatj in loco vocato buol* 1532 (SSO/4 str. 108) »zemljište u Splitskom polju u predjelu zvanom Bol«

Kman: *in luoco ditto nachman in campo Spaleti* 1534 (SSO/4 str. 220) »u predjelu zvanom na Kman u Splitskom polju«

Bačvice: *in campo Spalati in loco vocato Baçviçae* 1540 (SSO/3 str. 279) »u Splitskom polju u predjelu zvanom Bačvice«

Pećine: *una caseta posta in questa cita in lovo chiamato pechine* 1543 (SSO/4 str. 235) »kućica položena u ovom gradu u predjelu nazvanom Pećine« (Grute)

Mrtojak ili Žnjan: . . . *in campo Spalatj in loco vocato Martougliach vel in sgmano* 1543 (SSO/4 str. 246) »u Splitskom polju u predjelu Mrtojak ili u Žnjanu«

Pojišan ili Firule: ...*ad poglisanum sive firole* 1547 (SSO/4 str. 221) »zemljište na Pojišanu ili Firulama«

Kman: ...*terrenum ad chmanum* 1547 (SSO/4 str. 221) »zemlja na Kmanu«

Logorun: ...*in loco chiamato logorun* 1548 (SSO/4 str. 231) »u predjelu zvanom Logorun«

Sdorije u Starom gradu: ...*caxa posta in terra vechia ... loco dicto asdorie* 1548 (SSO/4 str. 320) »u Starom gradu ... predio zvan Sdorije« tj. u Dioklecijanovoj palači

Pouboge: *vigna pod uboge* 1573 (SSO/7 str. 109) »vinograd u predjelu Pouboge

Sita: *in territorio Spalati loco dicto Sitha sive Xernovizza* 1564 (SSO/2 str. 601) »na području Splita predio nazvan Sita ili Žrnovnica«

Bušina luka: *terrenum positum in Busina luca sive Sirobuglia* 1566 (SSO/2 str. 200) »zemljište položeno u Bušine luci ili Sirobuji«

U oporuci udove pok. N. Albertija iz 1566 (SSO/2 str. 402—407) spominju se ovi predjeli:

Vrzov dolac: *a Psoudolaz*

Poljud: *a Palludi*

Mostine: *a ponte secco* »Suhi most«

Polačina: *a Polacina*

Sita: *a Sita*

Smrdeća stagnja: *Smerdechia stagna*

Poljica: *a Polica*

Sestrinice: *a Sestrizze*

Žrnovnica: *in Zernouniza*

Duga vlaka: *terreno posto fra la chiesa di S. Gieronimo et San Zorzi chiamato Duga Vlacha* 1589 (SSO/14) »zemljište položeno između crkve sv. Jere i sv. Jure nazvano Duga vlaka«, toponim sačuvan do danas

Kašjuni: *il terreno ... vicino a San Gironimo detto Casgion* 1589 (SSO/14) »zemljište blizu sv. Jere nazvano Kašjuni«

Ranije obrađena oporuka M. Marulića, dvije manje oporuke u ovom naslovu i više pojedinačnih naziva predjela po Splitu u vlasnosti građana čine mali dio podataka iz nekada bogatog inventara toponomije Splita iz ovog naslova. Ostaje vremenu da i dalje istražuje i dopunjuje ove podatke, i to ne samo istraživanjem po splitskim nego i drugim arhivima (Zadar, Venecija i dr.).

j) Posjedi splitskog samostana sv. Frane na obali u 16. i 17. st.

Najstariji i najpoznatiji samostan u Splitu sv. Frane čuva mnogo vrijednih spomenika iz kulturne prošlosti Splita u koje spada i bogati stari arhiv s vrijednom zbirkom starih rukopisa u koje je utkano mnogo bilježaka koje svjedoče o prošlosti Splita. Iz ove bogate zbirke rukopisa izabrao sam četiri knjige prihoda i rashoda samostana 1555 — 1657. g. i stari katastik od 1614. Rukopisi su iz vremena kada je Splitsko polje bilo poprište borbi s Turcima koji se u to doba zalijeću do samih gradskih zidina bilo Dioklecijanove palače ili nedavno izgrađenih renesansnih zidina (1503), kao i vre-

mena gradnje zadnjeg okvira zaštite grada baroknim zidinama i gradnje nekih objekata u vrijeme epidemije kuge, ovi objekti našli su odraza i u topografiji Splita onog vremena.

1) Knjige prihoda i rashoda imaju sljedeća godišta: 1555—1596, 1596—1607, 1607—1627. i 1627—1657. Knjiženja su upisivali razni upravitelji samostana, ne uvijek Hrvati, što se odražuje i u grafiji hrvatskih toponima. Knjige su bez signature i djelomično paginirane, podaci su unošeni kronološkim redom, što će nam biti orijentacija u rukopisima. Samostan je imao nekretnine po Splitu i Braču, a ovdje donosim samo splitske predjele, koji su često označeni uz doneseni prihod. Najprije navodim položaje u gradu, a zatim one po Splitskom polju abecednim redom.

U ovo vrijeme stara gradska jezgra dijelila se na Stari grad ili *Terra vecchia* u Dioklecijanovoj palači i Novi grad ili *Terra nuova* zapadno Palači unutar gradskih renesansnih zidina. U Starom gradu se navode:

Sdorije: *Zdorgie*, *Sdogrgie* i *Sdorie*

Grute: *Grotte* i *Grote*

Dosud: *Adosud* 1599, *Dosut* i *Dosud* 1608 (16v)

Ovdje su orijentiri samostan sv. Klare i druge crkve.

U Novom gradu se navode:

Dobrić: *Dobrich* i *Adobrich* 1598.

Orijentiri su samostan sv. Marije *di Taurilo* ili *de Taurello* i sv. Čiprijan

U neposrednoj okolini grada navode se položaji koji će se u 17. st. uklopiti u gradske barokne zidine:

Crkva sv. Dominika za položaj istočno Diokl. palači, a od sjevera Palači su:

Rimska vrata: *Porte de Rim* ili samo *a Rim* 1613. g. i poslije, Rim uvijek u hrvatskom jezičnom obliku. Na ovom položaju samostan posjeduje vrt i kuću u najmu. Ovaj samostanski posjed spominje i spis iz 1404: *... comardam positam in civitate nova Spaleti in contrata Rome super terreno monasterij Sancti Francisci iuxta domum Thuerthoi fabri iuxta portam Rome ...* »... kućerak položen u novom gradu Splita u Rimskoj kontradi nad zemljištem samostana sv. Frane kod kuće kovača Tverdoja kod Rimskih vrata...« (Hist. arhiv Zadar, splitski spisi sv. 16, str. 71.). U to vrijeme Novom gradu su pripadali svi položaji izvan Dioklecijanove palače. Položaj Rimska vrata navodi i stari splitski statut: *De aquis conductis uersus portam Rome* (Ref. 1385. g. Cap. LXV) »O vodama usmjerenim prema Rimskim vratima«.

Pistura: *Pistora, la piazza grande nella strada della Pistora* 1601. g. (31) »veliki trg (tržnica) na Pisturi«

Nebojše: *Neboise* 1596. g. (1) i često u oblicima *Neboisse*, *Aneboise*, *Neboijsche* i sl. Više o ovom toponimu u sljedećem rukopisu.

Karepića kuće: *Charze case* ili *cucie* 1597. g. (8). Prvi dio ovog toponima je patronim i ima slijedeće oblike *Carce*, *Charce*, *Scarze*... 1597. g. (3) ili u jednini *Carza cuchia* 1603. g. (65). Toponim nam je poznat od ranije

Po Splitskom polju se ovdje susrećemo s ovim toponimima:

Brda: *Brada* (sic) 1618. g. (50), pogreškom mjesto »*Barda*«

Brodarica: *Barcagno* 1559 (44), *Brodarizza* 1608 (10v), *Brodarizza apresso san Paulo* 1609 (5r), *S. Polo* 1602 (43), *San Paulo a Brodarizza* 1615 (39r)...

Brodarica se kroz povijest javlja od Poljuda do Duja, a ovdje je riječ i o Supavlu

Dražanac: *Draxanaz* 1608, *Dragsanaz* 1615, *Drasanaz*... alternativni naziv za ovaj predio je i crkva Sv. Filipa i Jakova

Glavičine: *Glavicina* 1624 (95v), vidi Logorun

Gomila vela: *un terren chiamato uela gomila* 1613 (28r) »zemljište zvano Vela gomila«

Gripe: *Gripa* 1555 (1) i *Grippe* 1608

Gušćer: *Guschier* 1558 (34)

Kman: *Chman* 1597 (8)

Križice: *Chrisiz*, *Crisis* 1557 (22), *Croce a Crisiz* tj. »Križ na Križicama; i opet s ucrtanim križem *Dalla f da Crisic* 1599 (18), ova oznaka križa upućuje na etimon

Križine: *Crisine*, *la croce a crisine* 1597 (6) »križ na Križinama« i ovdje križ upućuje na etimon

Logorun: *Logorun* 1556 (11), vidi Glavičine

Lovret: *Lauret i Lovret*

Luka: *Luca* 1628 (2v, 6v, 10v)

Marjan: *Marglian*, *Mirgian* 1555 (6), *Mirgnan* 1556, *Mergnan* 1597. U širem području Marjana navode se kao orijentiri i topononimi crkve sv. Mjiovila, sv. Jere, sv. Mikule na Marjanu i u Velom varošu *de Pe de monte* 1614 (46v) danas na Stagnji

Mrtojak: *Mertougliach*, *Martouliach*, *Mirtougliach* 1560 (52)

Pisano kame: *Pissani camich* 1597 (8) i *Pissani camen* 1609 (6r)

Pojišan: *Poissan* i sv. Marija *di Poissan* 1608 (13v)

Poljud: *Paludi* i sv. Marija *di Paludi* 1613 (30 v)

Prosik: *Prosic* 1555 (4), danas su ovdje predjeli Karabaš, Arapovac i Kapopovac, turska jezična baština

Rudičića vrata: *Porta Rudicichia* 1559 (4), *Rudicichia urata*, *Vurata* ili vrata od 1604 dalje. Rudičići su bili poznati renesansni zidari i protomajstori a Splitu¹

Skalice: *Scalitze* 1558 (36)

Stobreč: *Stouric* 1557 (20)

Supaval vidi Brodarica

Vela gomila: *uela gomila* 1613 (28r)

Visoka: *Vizocha*, *Vissocha piciola*, *Malla uisocha* 1613 (29v), ovdje je i položaj *alla croce da Visocha* 1599 (28) »kod križa na Visokoj«

Žrnovnica: *Zirnouiza*, *Sirnouiza* i *Zernouniza*

Grmajevac: *Garmaenaz*, *Garmgliauaz* 1613—1619 (28, 49r, 55r) u Sućurcu

2) Katastik samostana sv. Frane iz 1614 počinje invokacijom i označava godinu *MDCXIII Adi 7 novembre* i slijedi naslov: *Inventario et catastico di stabili del convento de San Francesco di Spalato*... »Inventar i katastik nekretnina samostana sv. Frane u Split ... koji je napravljen po starom katastiku i dodacima koje stari nije sadržavao«. Katastik je bez signature, ima označene listove. Uz nekretninu je predio, površina zemlje, međašnici i obrađivači. Ima unesenih podataka od 15. do 19. stoljeća. Donosim najprije položaje u Gradu, zatim abecednim redom toponime po splitskom polju.

Stari grad: *Terra vecchia* (3v), *Citta vecchia* (4v, 89r)

Sdorijske: *Zdorgie* (5v, 21v..)

Novi grad: *Terra nuova* 1408 (89r), *Citta nuova di Spalato* (46v)

Dobrić: *Dobrich*

Kao orijentiri navode se crkve i samostani po Gradu, palače, trgovine, pekarnice i drugi objekti.

U neposrednoj okolici Starog i novog grada su položaji:

Rimska vrata: *Porte de Rim, A Rim ili a Prim* (46v)

Nebojše: *Neboische* (4v) i navodi »na Nebojši su neki položaji u trajnom zakupu u ovim granicama od istoka je vrt pok. Jeronima iz Augubija, od zapada je krilo zida (*cortina*) koji je od kuće kapetana do utvrde (*riuellino*) Nebojše, od bure je vrt kapetana i od podneva javni put« i opet drugi položaj u istom predjelu *Neboische* (5r) tu je »komad vrta s dijelom stare zidine (*muraglia*) ostavština iz 1604«. Poslije izgradnje gradskih baroknih zidina nekretne samostana su i dalje na Nebojši u širem predjelu Pisture, ali i izvan novih zidina:

A Neboise fuori della Porta del Rainerio (Prainerio) detta Pistora appresso dalle gle sono le Stangate prēste (46v) »Na Nebojši izvan Arnirovih vrata nazvanih Pistura kod kojih su sada Stangate...«, ovaj upis je poslije 1707.

Stangata della Pistora (80v) »Štangade na Pisturi«, ovdje je tada bila tržnica na kojoj mala braća imaju trajnu povlasticu sabiranja milostinje od 1677. odmah nakon izgradnje baroknih zidina sve do u 19. stoljeće.

Jedna hrid u moru pred K. Kambelovcem i danas se naziva Nebojse.²

Štangada je drvena ograda koja je u vrijeme epidemija kuge branila ulaz turskim karavanama u grad.³ Na tlocrtu Splita koji je napravio P. Gironci po naređenju A. Diedo nakon prestanka kuge 1784. na ulazima u grad bile su štangade, od kojih je najduža ona koja je bila od branika Priuli do branika Cornero uz samu Bažanu (*Bazzana* i *Bazana*), danas istočno »Primi« u ul. Sinjskih žrtava. Stari Splitsani i danas ovaj dio ulice između dva spomenuta branika nazivaju Bažana ili Baždana.⁴

»Bikarija«: *Beccaria* (47r) klaonica-mesarnica, na kojem je položaju branik (*baluardo*) *Bernardo*

Judaika: *La Zuecha* (47r) gdje je »izgrađen branik sv. Ante u koji je ugrađen materijal samostana«. Ovdje u blizini Judaike je vrt u predjelu koji se naziva

Sabljak: *Sabgliach appresso la Zuecha* (118r) tj. »Sabljak kod Judaike«. Zapadnije od samih gradskih zidina su

Karepića kuće: *Carzechuchie* i *Carzecase* (8v, 11r)

U širem području Splitskog polja su ovi predjeli:

Brodarica: *Brodarizza* (19r, 89v..)

Doz: *Dozgeriz* (47v)

Drašanac: *ualle chiamata Dragsanaz* (6r) »uvala Drašanac«

Fratrovac: *Fratrovaz* (47v) u K. Sućurcu

Glavičine: *Glaucine* (92r) vidi Logorun

Gripe: *Grippe* (89v)

Gušćer: *Guschier* (47v)

Kman: *Cman* i *Kman* (8r, 90r)

Križice: *Crissich* (8v)
 Logorun: *Logorun* (9r) vidi Glavičine
 Lovret: *Louret, fonte ditto Louret* (8v, 9v) »vrilo na Lovretu« izvor potoka
 Marjan: *Margliano* (5v) pod sv. Mijovilom, Sv. Mikula *di Margliano* (6r)
 Sv, Mikula na Merjanu i Sv. Mikula *di Pe del Monte* (47r) danas na Stagnji
 Mrtojak: *Martougliach* (9v), *valle di Martougliach* »dolina u Mrtojaku«
 Pisano kame: *Napissani camich* (9v)
 Pojišan: *Poissan, Polissan* (90r, 123r)
 Rogač: *Rogaz* (10v, 20v)
 Rudičića vrata: *Rudicicha urata* (9r)
 Skalice: *Scalice* (8v)
 Stobreč: *Stourech* (10v), *Dragceuich* ili *Stourech* kod mora, *Stouriz* (10v, 47v)
 Sustipan: *Ponta di S. Steffano* (92r) »rt Sustipana«
 Visoka: *Vissocha* (9v), *Mala Vissocha* (11r)
 Žrnovnica: *Zernounizza* i *Blato* (89r)

Ovaj katastik posebno ističe zemlje *in mar de Turchi* »u moru Turaka«, i to *Dragceuich* u Stobreču do mora, *Guschier* s istoimenim bunarom i *Rogaz*

Neke toponime i orijentire susrećemo samo u ovim rukopisima samostana sv. Frane i samo u ovim rukopisima odražavaju se oba okvira gradskih zidina i objekti iz vremena utvrđivanja i ograđivanja Splita za turskih provala ili trgovine s tim istim Turcima.

k) Topografska karta Splita iz 1675. i kasnija dopuna ovoj

Splitski poluotok je od 16. st. veoma dobro prikazan na raznim kartama crtežima i planovima u kojima je sačuvan dobar dio toponima i orijentira Splita u vrijeme Mlečana. Od svih crteža iz ovog vremena najbogatija je *Dissegno del territorio di Clissa...* »Crtež Klisa... koji je napravljen... po nalogu P. Civrana... od 1671. g.« Ova karta je: *Opera di Zorzi Calergi, condotto e govor dell'armi di Clissa dell'anno 1675* (»Djelo Z. Calergija 1675.«) Crtež se čuva u Historijskom arhivu u Zadru. Na karti je i Splitski poluotok.

Glavne točke na karti su ubilježene slovima i brojevima što s legendom omogućava orijentaciju i ubikaciju navedenih predjela.

Slijedit ćemo splitske predjele ne topografskim redom, nego po podacima koje donosi legenda, izostavljajući položaje Klisa.

Od važnijih točaka ističemo:

Croce colpita nel sasso presso la strada di Suzuzrac »Blizu puta kod Sućurca zabilježen je križ u kamenu« što L. Katić povezuje s medašima iz Trpimirove darovnice i s današnjim predjelom Čavao, a *Ferro nella costa del Monte* »željezo u strani brda« povezuje s verigom udjevenom u litici koja se pučki naziva Biočug. Nadalje Katić spominje predio Kotao po izdubenom varičaju u kamenu i više Kotla položaj Kondir po nekada uklesanom vrču u kamenu.

U nastavku donosim toponime koji su većinom sačuvani u živoj tradiciji do danas, i to one po splitskom poluotoku i po padinama Mostara, držeći se redosljed u legendi:

Od br. 2006 — 2022 nalaze se ovi predjeli:

Sutikva: *Sutique*, kameni brežuljak ispod Mravinaca

Takaline: *Toccalina*, danas dio padina Starišine kruga ili Velog kruga

Krilava vela, Krilava mala: *Crilava grande*, *Crilava piccola*

Rarovača: *Razenaz*, danas položaj istočno glavici Kitožer, kod Katića, danas Razov

Perce brdo: *Picebrdo*

Sestrinice: *Tre sorele*

Kitožer: *Chita*

Kružine: *Crugine*, danas kamena kosa nad morem od samog sela Stobreča prema Orišcima, kružine kao apelativ poznate su za kamene grede i kose od Brusa uz Stari put do Stobreča

Orišac veli i Orišac mali: *Orissaz grande* i *Orissaz piccolo*

Smijovača: *Smiglievaz*

Trišćenica: *Trischenizza*

Od br. 2023 — 2031 nalaze se ovi predjeli:

(Čakovac ?): *Chiacovaz*

(Kapularovića stina ?): *Capularovizza stina*

Smokovik: *Smocovich*

Neslanovac: *Neslanaz*

Brda: *Brda*

Visoka: *Collina nominata Vissoka*

Sučidar: *Sucidar*

Firule: *Firule*

Glavičine: *Glavicine*

U nastavku se nabrajaju *valli et altri luochi nominati* od br. 2032 — 2048. »doci i drugi imenovani predjeli«

Mravinca: *Mravinza*

Dračevac: *Dracevaz*, istoimeni predio i potok

Turnovac: *Tarnaz*, položaj južnije Dračevcu

Barboran: *Barboran*

Stolac: *Srolaz*, vjerojatno krivo upisano umjesto Stolaz

(Ladorev dolaz ?): *Ladorev dolaz*

Sirobuja: *Sirobuglia*

Gladnici: *Gladnici*

Bilice: *Bilice*

Od br. 2049 — 2064. nalaze se *Fontane* tj. »Vrila« razni bunari, izvori i potoci sa živom vodom od kojih su po Splitskom poluotoku:

Banovina: *Pozzo detto Banovina* »bunar nazvan Banovina«, danas močvaran predio na pričaju od »Šina« prema Stobreču; ovdje je sačuvan naziv za predio Banovina, a za izvore vode Varila tj. vrila.

Kitožer: *Pozzo Chitose* »bunar Kitožer«, danas istočno glavici Kitožer nalazi se vrilo Mičićinka

Brnik: *Aqua di Brutnich* »voda Brnika«, ovdje je poznat bunar Brnik

Gušćer: *Pozzo detto Guschier* »Bunar Gušćer«

Rogač: *Aqua di Rogaz* »bunar u Rogačima«

Dragovoda: *Pozzo detto Dragovoda* »bunar u Dragovodama«

Od br. 2069 — 2123. je popis pedesetak crkava po Splitu, Klisu i Solinu, i to većinom porušenih *Chiese la maggior parte distrutte*, o onima po Split-skom polju govorit ćemo u posebnom prilogu o sakralnoj topografiji.

Izvan legende s brojevima na ovoj topografskoj karti upisani su još ovi predjeli Splitskog poluotoka:

Solane: *Saline* uz ušće rijeke Žrnovnice, danas položaji Soline i Slanice
Stobreč: *Stobrez*

Kamen: *Sasso*, naziv za selo i za kameni kuk

Split: *Città di Spalato*, označen je grad s utvrdama

Gripe: *Grippi*, naziv za predio i za utvrdu

Špalacjuni: *Spallazion*

Bačvice: *Botiselle*, naziv za poluotok i za utvrdu

Poremete: *Podremetin*, položaj uz obalu od poluotoka Sustipan prema Zvončacu

Kaštilac: *Capogrosso*, naziv kaštilac i za predio okolo njega

Dujmovica: *Duimovizza*, naziv za uvalu i položaje uz uvalu sv. Duje

Kašjuni: *Casgliuni*, naziv za područje Bambine glavice i uvalu Kašjuni

Galijera: *Scoglio Galiola*, Vela galijera kameni otočić — sika zapadno Malom ratu, punti rata Poljuda

Brodarica: *Barcagno*, Brodarica sućuraška

Šila: *Scogli Sillo*, ovdje hridi sike Šila

Stinica: *Stinizza*

Barbarinac: *Scogli Ottozzaz*

Vranjic: *Vragnizza*

Duje: *Duglie*

Sućurac: *Suzzuraz*

Ovaj crtež nam je sačuvao brojne toponime koji su gotovo u potpunosti sačuvani u živoj tradiciji do danas.

U spisima obitelji Kurir koji se čuvaju u Historijskom arhivu u Zadru pod br. 173. nalazi se priložena topografska karta istočnog dijela Splitskog poluotoka. Sadržaj karte podrazumijeva postojanje Calergijeve karte na koju se poziva i vrijeme nastanka ovog crteža je prema tome poslije 1675. Uz crtež je sljedeće objašnjenje:

Dichiarazione del presente disegno terreni detti confini vecchi di Spalato »Objašnjenje ovog crteža starih međaša u Splitu«. I ovdje su na crtežu brojevi i legenda u kojoj su upisani predjeli, što omogućuje ubikaciju navedenih predjela. Tumač nas vodi djelomično topografskim redom kojeg ćemo se ovdje u potpunosti držati:

1. *Caldera sopra Sucuraz* »Kotao nad Sućurcem«, prije spomenuti predio Kotao po izdubenom varičaku u kamenu

2. *Vragniza*, Vranjic

3. *Sasso tagliato alla colina di Guster* »Urezani kamen na brežuljku Gušćer«

4. *Altro sasso tagliato* »drugi urezani kamen«

5. *Ponta in strada de uisocho* »vrh na putu Visoke«

6. *Valle secha* »suvi dol«

7. *Sitta apreso le saline* »Sita kod solana«

8. *Linea che passa oltre il mare sino Bila pech confin di pugliza* »linija koja prelazi preko mora do Bile peći na poljičkoj strani«. Prema crtežu Bila peć se nalazi primorju Podstrane, a u moru pred njom je poznata hrid, »žen-ska pravda«

9. *Barbarisa izoleta in mare* »Barbaruša hrid u moru«, kavalčić pred sa-mim rtom Stobreča

Linee de confini posti di nouvo dal Sigr Zorzi Calergi »Linije međaša ponovno označene od gosp. Z. Calergija«, i nastavlja rednim brojevima kako je u legendi i u nacrtu

10. *Barda dal mare sino* »Brda od mora (sve) do ...«

11. *Raune gniue* »Ravne njive«

12. *Soto uisocha* »pod Visoku«

13. *Visocha* Visoka

14. *Lischieuas* Lišćevac

15. *Drago uoda* Dragovoda

16. *Strada Smilieuz* »put Smijovače«

17. *Bruz* Brus

18. *Grebano di ueli crugie* »greben Velog kruga«

19. *Duilouo et orisas finise in mare drito l'izolla brazza* »Duilovo i Orišac završava u moru nasuprot otoku Braču«

Coline et Altri luochi »Brežuljci i drugi predjeli ...«

20. *Ponte di Salona et bocca fiumera* »solinski most i ušće rijeke«

21. *Castel susuraz* Kaštil-Sučurac

22. *Chiesa Doimouaz* »crkva Dujmovača«

23. *Aqua di Guster* »voda (bunar) Gušćer«

24. *Colina tacalina* »brežuljak Takalina«

25. *Colina de chila* »brežuljak (kuk) Kila«

26. *Colina de chitoze* »Glavica Kitožer«

27. *Sasso abitato da morlachi* »selo Kamen naseljem Vlasima«

28. *Saline de Turchi* »turske solane«

29. ... nečitko ...

30. *Stourez abitato da morlachi* »Stobreč naseljen Vlasima«

31. *Grebano di mali crugi* »greben malog kruga«

32. *La madona de Sgnian* »Gospe od Žnjana«

33. *la Fontana del imperator* »Kra(l)jevo vrilo«

34. *la punta delle Boticele* »rt Bačvica«

35. *l'angolo del muro baluardo s^{to} Pietro* »kut branika sv. Petra«

Obje ovdje navedene karte sačuvale su nam mnoge objekte i toponime Splita i okolice koji su važni za našu za našu povijest u vrijeme poslije kan-dijskog rata.

Za Calergijevu kartu kao izvor iskorištena je sljedeća

1) **Komenda stare Opatije sv. Stipana pod borima od 1610. do 1747. godine (od 1702. korisnik splitsko nadbiskupsko sjemenište)**

Splitski nadbiskup Stjepan Cosmi osnovao je splitsko sjemenište 1700. g. i da bi imalo stalne prihode dodijelio mu je, odredbom pape Inoncencija XII

iz 1699, komendu stare splitske benediktinske opatije sv. Stipana pod borima sa svim posjedima u Splitu (po Marjanu i Splitskom polju). Istom odredbom pape splitskom sjemeništu je predana i komenda benediktinske opatije sv. Ivana Krstitelja u Trogiru (Povijest st. II, 299. i Bened. u H. 272, 323). U arhivu splitskog sjemeništa čuva se pod jedinstvenom signaturom br. 50. zbirka katastika i rukopisa od 1610—1747. g. o bivšim posjedima stare opatije sv. Stipana pod borima u Splitu, i to pod ovim naslovima:

1) *Montano delli Terreni et vigne dell' Abbazia di S. Stefano de Pinis di Spalato 1610.* »Montanij zemalja i vinograda Opatije S. Stipana pod borima u Splitu« u tri gotovo jednaka primjerka. Rukopis nije paginiran.

2) *Il libretto ouero Montano dell' Abbazia di s. Stefo de Pinis et raccolta delle Entrade principia l' anno 1690.* »Knjižica ili montanij Opatije S. Stipana pod borima i sabiranje prihoda počev od godine 1690«. Rukopis je paginiran.

3) *Katastik iz 1711. do 1713, ima raniju signaturu br. 3.* Rukopis je paginiran.

4) *Catastico della Abbazia di S. Stefano e S. Giovanni 1719.* »Katastik opatije S. Stipana i S. Ivana 1719. godine«. Ovdje se radi o opatijama sv. Stipana pod borima u Splitu i sv. Ivana Krstitelja u Trogiru. Rukopis nije paginiran.

5) *Nomi delli Coloni della Abbazia di S. Stefano nella campagna di Spalato* »Popis obrađivača zemlje Opatije S. Stipana u Splitskom polju« i ovdje je dopisana 1742. Uz imena težaka koja su donesena abecednim redom navedeni su i predjeli zemalja koju pojedini težak obrađuje, upisi završavaju s 1746. Dio rukopisa je paginiran.

6) *Abbazia di S. Stefano 1747.* »Opatija sv. Stipana 1747.« Rukopis nije paginiran.

Isti toponimi se nalaze gotovo u svim katasticima rukopisima i donosim ih abecednim redom u današnjem obliku s izvornim nazivima kao u rukopisu uz oznaku godine i lista:

Bol: *Bol* u svima, *a Bool* 1742. i 1747.

Drašanac: *Drasanaz, Drazzanaz, Drassanaz* od 1690. dalje

Duje: *Dugie* 1711 (114)

Firule: *Firulle* ili *Firule* u svima

Fontana vidi Trstenik

Gripe: *Grippe, Gripe* 1610—1690, *Grippi* u ostalima, *Forte de Gripe* 1711. »tvrđava Gripe«

Karepića kuće: *Garçicuchia* 1719. i *Garcicuchia* 1742.

Kaštilac: *Castel da Signori Capogrossi* 1711 (2)

Kocunar: *Coçunar i Cozunar* 1719, 1742, 1747.

Kopilica: *Solinsca Copilizza, S. Coppellizza* i sl.; 1610—1711. samo *Copiliza, Copilizza* od 1719. g. dalje

Kopilica: *Cappelleta de Paludi* 1711. g. »Poljudska kopilica (kapelica)«

Križine: *Crisine u svima, Chrisine* 1610, *Crisine sotto mala Visoka* 1610. »Križine pod Malu visoku«, *Krisine* 1742. do 1747, *Krisinne* 1747, vidi Remetin most

Sv. Kuzma i Damjan: *S. Cosnia o pure Tarstenich* 1719. Sv. Kuzma i Damjan 1711. samo Sv. Kuzma (*S. Cosmo* ili *Cosma*) 1742, vidi Trstenik

Sv. Mande: sv. Mande (*Madalina* i *Madalena*) 1719. i 1742, vidi Škrape
Manuš: *orti a Manus* 1719. g. »vrtli na Manušu«

Marjan: *Margiano* 1610, *Marglian* 1690, *Margiä* 1719. i u drugima, u Marjanu su i položaji okolo Sv. Stipana, Sustipan i okolo Sv. Mikule na Marjanu, zatim *Margian vicin Castel* »Marjan kod Kaštilica«

Poljud: *Paludi* u svima i *Palludi* 1742.

Remetin most: *Pod Krisine o sia Remetin most* 1742, vidi Križine
Smrdećac: *Smardechiaz* i *Smardechias* u svima, *Smerdechiaz* 1711.

Sučidar: *Sučidar* i *Sucidar* u svima

Sustipan: *S. Stefano* ili *Steffano* u svima, *Ponta S. Stefano* 1690. »rat Sustipan« samo poluotok, ovom predjelu su pripadale zemlje prema Dražancu i prema Zvončacu

Škrape: *Sotto S. Maddalena pod Skrape* 1742. do 1747. »Pod Sv. Mandu pod Škrape«

Trstenik: *Tarstenich* i *Terstenich* u svima, *aqua della Fontana* 1711. »voda s vrila«, danas Krajevo vrilo ili Krajeva voda, vidi sv. Kuzma i Damjan

Veli varoš: *Borgo Grande* 1719. 1742.

(Vinogradi): *Vigne* 1747.

Visoka: *sotto Mala Visocha* 1610. »pod Malu visoku«

Vrzov dolac: *Zou Dolaz* i *Zov Dolaz* 1610, *V Zou Dolaz* 1690. i *Vidolaz sive al Forte de Grippe* 1711 (97, 99, 100 i 101)

Predjeli u Kaštilima nekadašnjem dijelu Splitskog polja:

Blato: *Blatto* 1711. i 1719. u području K-Kambelovca

Kruševik: *Crusevich* 1719. kasniji upis 1752, i sljedeći predjeli ubilježeni u to doba:

Podvornica: *Poduorniča*

Glavičine: *Glauičine*

Vlačine: *Vvlacine*

Lažane: *Bosco sotto la montagna in luocu Laxagne* »pod planinom u predjelu Lažane«

Bačvice: *Bacuize*

U ovom području Kaštila dva su toponima nečitka *Pod c . . . lon* i *Z . . .*

Patronimi težaka u navedenim predjelima su iz K.-Kambelovca.

Zemljišta u ovim predjelima, u vrijeme pisanja ovih rukopisa, pripadala su Beneficiju opatije sv. Stipana i kasnije Sjemeništa, najvećim dijelom su baštine stare benediktinske Opatije iz 10. ili početka 11. stoljeća. Ovdje navedeni toponimi pripadaju mnogim predjelima šireg područja Splita, a u kasticima i rukopisima broj čestica zemalja je najveći u blizini Sustipana gdje se nalazio poznati benediktinski samostan i odatle prema Marjanu.

m) **Različite isprave o imanju splitskog kaptola iz 1686. g.**

U inventaru ASK pod br. 195. zaveden je rukopis »Različiti spisi o imanju kaptola« iz 1686. g. Rukopis je bez naslova, a sadrži popis isprava. Svaka isprava počinje invokacijom i navodi mjesto u gradu gdje je isprava sastavljena. U orijentaciji uz toponim često navodi razne građevne objekte: crkve, utvrde, bunare, . . . Položaje donosim redoslijedom kako su upisani:

Visoka: *sotto Mala Visocha* (2v) »pod Malu Visoku«
 Sućidar: *atorno santo Izidoro* (4r) »okolo sv. Ižidora«
 Marjan, Kaštilac: *luoco chiamato Marglian appo Il castello de Sig. Capogrossi* (7r) »predio Marjan kod kaštila Kapogroso«
 Pisano kame: *Pisani Chamich* (7v)
 Dobri: *a Dobri* (8r)
 Pijati: *in loco d° Pigliat* (12r)
 Sturine: *posto a Sturine 1702* (12v) »položaj na Sturinama«
 Cisterna: *posto alla cisterna fori della Mura di questa citta* (13r) »položaj na Cisterni izvan zidova ovoga grada« i *situato fori della citta appresso la cisterna, tra li cofini da levante Le Rev. Monche di S. Rainerio... da occidente strada 1703* (14r) ». . . položeno izvan zidina grada kod Cisterne, u granicama od istoka poštovane koludrice sv. Arnira . . . od zapada put . . .«, ovaj opis nam ubicira položaj Cisterne.
 Sv. Andrija: *presso San Andrea* »kod Sv. Andrije«
 Gripe: *posto il Forte Grippi* (15v) »uz tvrđavu Gripe«
 Sv. Vid: *posto a S. Vido fori della mura della citta... da Levante il Baluardo di Santo Antonio* (16r) »položaj kod Sv. Vida izvan zidova grada . . . od istoka je branik Sv. Ante«
 Branik Priuli: *situato appresso il Baluardo Priuli* (16) »položaj kod branika Priuli«
 Marjan: *su la pendice di Marglian in loco detto Santi Filippo e Giacomo* (17v) »na padinama Marjana u predjelu zvanom sv. Filip i Jakov« ili Dražanac
 Podkrižice: *a Marglian loco detto Podcrisiz* (18r) »na Marjanu predio nazvan Podkrižice«
 Betlem: *sotto Betlem* (18v) »pod Betlem«
 Visoka: *sotto Visoca mala* (19r) »pod Malu Visoku«
 Šila: *a Silla, da levante e mezzodi mare* (20r) »na Šila od istoka i podneva je more«
 Glavičine: *a Glavicine* (20v)
 Firule: *a Firule* (21v)
 Poljud: *ponta di Paludi* (62r) »rat Poljuda« danas Mali rat
 Dobri: *horto in questo Borgo uicino a Dobri* (63r) »vrt u ovom predgrađu blizu Dobrog studenca«
 Veli varoš: *Borgo santa Croce fuori le mura della città 1711* (73r, 75v) »predgrađe Sv. Križa izvan zidina grada«
 Sdorije: *a Sdorgie* (74v)
 Ovaj rukopis se koristi za orijentaciju u gradu i u polju raznim objektima tako da možemo bolje odrediti ne samo položaj određenog kaptolskog zemljišta nego i ubicirati bolje toponim tog predjela.

n) Zemlje nadbiskupske menze u Splitskom polju prije 1687. godine

ASN br. 46. donosi popis nekih zemalja nadbisk. menze u kojima su međašnici tvrđava Gripe (1657) i branik Contarini (1664). Godina 1687. na 8v, pisana mlađim rukopisom, ne mora biti i godina sastavljanja ovog katastika. Korice nisu originalne i na njima piše *Terre della Mensa* »Zemlje Menze«, a

plavom olovkom je kasnije dodano *Campagna di Spalato* »Splitsko polje«, jer je Menza imala svoje zemlje i u K.-Sućurcu. Zanimljivost ovog malog katastika je u tome što donosi prostoručne crteže (krokije) navedenih zemalja. Po opisu i crtežu dobar poznavalac bivšeg Splitskog polja i danas poslije tri stoljeća može odrediti položaj nekih parcela. Ovaj katastik ne donosi nove toponime, ali kratak izlet po Splitskom polju poslije izgradnje gradskih utvrda poduzeo sam jer nam ovaj rukopis točno ubicira dva zemljišta Menze u predjelu Smrdeća stagnja, koji predio susrećemo od srednjeg vijeka u izvornom hrvatskom jezičnom obliku i u »prijevodu« na latinskom i talijanskom jeziku. Na 8v donosi indeks topografskim redom sljedećih toponima:

Smrdeća stagnja: *Smardechia Stagna, Smerdechia Staghana, S. Stagha*

Pojišan: *Poissan, Poisan*

Trstenik: *Tarstenich, Trestenich*

Smrdećac: *Smardechiaz, Smerdechiaz*

Brda: *Barda, Berda*

Duje: *Duglie*

Pijati: *Pigliat,*

Kopilica: *Solinsca Copiliza, S. Copilizza*

Glavičine: *Comulovich Glaviza a Logorun, Comola Glavisa a lugoron* (5r), *Comoloviza Glaviza a Logorun* »Kumulovića glavica u Logorunu«

Sukoišan ili Šakašan: *S. Cassan a succoissan, in loco detto Socchoisan a. S. Cassan* »u predjelu zvanom Sukoišan kod Ša(n) Kašana«

Poljud: *Paludi*

Špinut: *Spinut*

Marjan: *Marglian*

U popisu na 5r se navodi toponim:

Cugmun (sic), autor indeksa nije ga zabilježio, vjerojatno mu u ovom obliku nije bio poznat, a mi možemo nagađati ne radi li se možda o Kmanu ili o Žnjanu ili je neki do sada nama nepoznat splitski toponim.

U dosadašnjim istraživanjima smo našli da se Smrdeća stagnja nalazi ispod Gripa do bunara na Manušu, a u ovom katastiku na 7r navode se dvije čestice zemlje u tom predjelu, svaka po tri vrita površine, i to:

Terreno posto in questa campagna in loco d(ett)o Smerdechia Staghana tra il forte Gripe e Ball(uard)o Contarini ... da ponente balluardo sud(ett)o »zemlja položena u ovom polju u predjelu Smrdeća stagnja između tvrđave Gripa i branika Contarini ... od zapada je gore rečeni branik ...« Na istom listu govori se o drugom zemljištu u ovom predjelu:

Terreno posto in questa campagna loco d(ett)o Smerdechia Stagha ... confina da ponente Ball(uard)o Contarini a strada, da ostro S. Rocco e strada ... »zemljište položeno u ovom polju predio zvan Smrdeća stagnja graniči od zapada branikom Contarini i putom, od juga je (crkva) sv. Roka i put« . .

Ovi podaci nas upućuju da su se ova dva zemljišta nalazila u predjelu Smrdeće stagnje, danas između škole na poljani G. Kovačića (nekada položaj branika Contarini) i tvrđave Gripa, zatim od današnje Trpimirove ul. (u kojoj je bio poljski puteljak od crkve sv. Roka (srušene u prošlom ratu) prema Gripama, do tridesetih godina ovog stoljeća poznat kao Petrića krug, i odavle prema sjeveru do današnje Partizanske ul. čijom je trasom prolazila poljska

staza zvana Smrdeća stagnja. Ovaj predio s bunarom neki autori identificiraju s sačuvanim predjelom Smrdećac i bunarom u tom predjelu, na što ih je naveo zajednički etimon »smrdeć« (Reambulacija, 141).

o) Konstitucije splitske dijecezanske sinode iz 1688. godine

Splitski je nadbiskup S. Cosmi (1682—1707) odmah nakon dolaska u Split obavio vizitaciju svoje nadbiskupije i 1688. sazvaio sinod na kojem su razmatrana sva pitanja iz života i rada splitske crkve i tiska sinodalne odredbe *Constitutiones sinodi dioecessanae Spalatensis*, koje za potrebe puka i svećenika glagoljaša prevodi i tiska Splićanin M. Bijanković, koji u predgovoru navodi da se služio jezikom kojim se govori u splitskoj nadbiskupiji, a za uzor su mu poslužile knjige rapskog biskupa Splićanina Petra Radovića i bosanskoga biskupa Tomka Mrnavića te će knjigu razumjeti svaki Hrvat u Dalmaciji. Naslov knjige je: *Naredbe od zbora darxave splitske dane na svitlo od Prisuia^a i Prip^a Gña Stipana Cosmi Arkibiskupa splitskoga inako solinskoga, Poglauice Dalmatie, i sue Haruatske zemglie... Koge su bile prinene u slouinski giazik od Mikule Biankouichia vikaria splitskoga... in Venetia MDCXCIX... Slijedi izvod iz Poglavlje XXV u novoj grafiji:*

20. *Nikad Arkibiskup Foconio za providiti svoje crikve i opriti se poja-gmenju od Svitovnih spametno naredi, da svaku deset godišć imaju se izabrati od Kapitula dva Prokuratura kušani po viščosti od stvarih, po pomlji i virnosti, koji neka pomljiivo učine novi Izpis od rečenih mist, što se zove Montan. Mi koji prigoručim načinom želimo korist od našega Klera, ne samo ponavljamo onu naredbu, da jošće tiskno zapovidamo svakome toliko od Kapitula koliko od Klera, da učine novo kazalo ali katastik od dobar od Trpeze Opjene, u koje neka postave broj od poljih, vinogradih i vritih s težacima, mistom i stranom gospodarovom.*

21. *Ovo isto neka učine Kanunici, koji imaju dobročinstvih i parokijalih u vrime od šest misecih i neka nami donesu izpisanje potvrđeno za hraniti ga u našoj Kančilariji.*

22. *Neka se učini Kazalo od svih Pisam, koje se nahode u arhiviju od Kapitula, i neka se od istih ne daju izpisi brez dopušćenja od Kapitula.*

Na ovom sinodu donesene su slične odredbe o popisu imovine i čuvanju arhiva samostana i bratovština. Zahvaljujući baš ovim odredbama do nas su došli sačuvani brojni katastici i drugi rukopisi koji su sačuvali brojne stare naše splitske toponime, kao i druga brojna pisma koja se nahode u arhiviju, a u kojima je dobar dio splitske povijesti i povijesti naše prisutnosti na ovim obalama.

p) Katastik splitskog kaptola iz 1702. godine

U ASK pod br. 202. čuva se katastik splitskog kaptola iz 1702, iz doba splitskog nadbiskupa S. Cosmija i prema odredbama ranije spomenutog splitskog dijecezanskog sinoda koji naređuje i kaptolu »da učini novo kazalo ali katastik«, kojemu je naslov: *Catastico delli Terreni del Reuer(end)o Capitolo di Spalato ... Arciuescouo Cosmi regnante Leuate da Dottor Francesco Danza Veneto MDCCII... »Katastik zemalja prečasnog splitskog kaptola...*

za vladanja nadbiskupa Cosmija nacrtane od dr Frane Danza Mlečanina... 1702. G...» U ovom katastiku su označene površine zemalja u vritima, naziv predjela, opis zemlje, međašnici... i crtežom ilustrirana svaka čestica zemlje s objektima na zemljištu: suhozidi, grebeni, crkve ili njihove ruševine, utvrde i dr. i time vrijedan dokumenat svoga vremena. Ispod svake ilustracije zemljišta crtež označuje strane svijeta, a svaki crtež je drugi motiv. Katastik je paginiran, na stranici verso nalazi se crtež zemljišta, a na stranici recto je toponim i opis zemljišta. Ovdje donosim toponim i poneki podatak o položaju i objektima na zemljištu. Podaci o predjelima dani su, uz manja odstupanja, topografskim redom kojeg ću se u izvodima iz katastika držati, polazeći od današnjeg oblika toponima.

U opisivanju popisivač nas vodi od južnih predjela Marjana:

Sv. Filip i Jakov: *in loco detto santi Filippo et Giacomo* (42r)

Marjan: *a Marian* (43r)

Zvončac: *la muracha di san Pietro posto in Marian a Vzoncaz* (44r) »zidovi sv. Petra na Marjanu u Zvončacu«. Ovdje je *caduta d'acqua* »pad vode« Pjerinčeva potoka u današnju uvalu Ježinac. Neke zemlje se nalaze *a Marian sopra VZoncaz* (45r) »u Marjanu iznad Zvončaca«. Odavle u zapad je

Kaštilac: *Castello Capogrosso* (49r), a još zapadnije je

Dujmovica: *in Marian ... da levante Valle di Duimaz* (51r), »na Marjanu... istoka je uvala Dujmovica«, u blizini dalje prema zapadu je

Glavica sv. Mijovila: *Collina di San Michiele circondata da Vanezze* (53r)

»Glavica sv. Mijovila okružena vlakama« koje su na crtežu izrazito terasaste i današnja Bambina glavica izgleda stepenasta piramida. Odavle nas vodi u istok

Kuća Zanobija: *nel Marian ... da levante casa Zanobia* (57r) »na Marjanu... od istoka je kuća Zanobija«, odavle prema zapadu opisuje neke zemlje po Mejama

Meje: *Terreno aratorio in Vanezze...* (61r-63r) »oranica u vanezama-vlakama...« koje su podzidane kamenim suhozidovima *di Planche...* i *di Ploze...* (62r-63r). Mletački naziv vaneze ili vanezze iz opisa i crteža potpuno odgovara karakterističnim dalmatinskim stepenastim u suho podzidanim vlakama, lastvama ili mejama kojih ima obilno baš ovdje na Mejama, što upućuje da je autor doživio naše Meje kao apelativ a ne toponim i preveo u vaneze. Ovo upućuje da je u početku ovog stoljeća nastao toponim Meje od apelativa meje, kako ćemo vidjeti u jednom od sljedećih katastika. Nesuđeni naziv vaneza sačuvan je u starom splitskom leksiku za pravilne redove i razmake među puteljcima u vinogradima. Opet se vraćamo zapadnije na položaje do Kašjuna

Kašjuni: *in Marian sopra Cosion* (64r-65r) »u Marjanu nad Kašjunima« i dalje

Gospica: *la Chiesseta della Madona di Pieta* (66r) »crkvice Gospe Žalodne«; dalje opisuje više zemalja po Marjanu (67r-73 r, 75r-77r) pa nas prema današnjem Sedlu vodi na položaje pod crkvom

Betlem: *in Marian sotto Bettelem* (74r, 75r) »na Marjanu pod Betlem« spuštamo se na sjeverne padine Marjana u predio

Bene: *a Marian San Benedetto* (78r) »na Marjanu Sv. Bene ili Subene«
danas Bene, odavle dalje u istok je predio

Tulovica: *Tullovisa* (79r)

Špinut: *Spinut* (80r-85r) i prema sjeveroistoku su

Skalice ili Lovret: *Scallizze o Louret i Scallize siue Louret* (86r-87r), a prema sjeveru su

Poljudska Kopilica: *Capelletta de Paludi* (88r-90r) »kapelica u Poljudu«

Put Poljuda: *strada Publica che conduce a Paludi* (91r) »javni put koji vodi u Poljud«

Poljud: *a Paludi* (92r-95r), ovdje jedna zemlja ima oblik zvona (*a Campana*)

Mali rat: *Ponta de Paludi* (93r-97r) »rt Poljuda« u istok Poljudu su

Šila: *a Silla* (98r), nekada naziv za čitav poluotočić, a danas naziv hridi.

Odavle južnije prema Gradu položaj je određen starohrvatskom crkvom

Sutrojica: *Santissima Trinità* (99r, 100r) i još južnije su

Tabla: *a Tabla* (101r, 102r) i u blizini su

Glavičine: *a Glauicine* (103r-113r), uz zemljišta ovdje detaljno opisuje morfologiju tla: kamene grebene, glavice, veliki kamen, ruševinu crkve sv. Mikule itd. opet se vraćamo Lovretu (114r-119r, 121r) i opet na Tabla (123r, 124r), a od predjela uz gradske zidine navodi se

Cisterna: *Cisterna* (120r, 122r) kojem zemljištu su od podneva i od istoka koludrice, čime ubicira Cisternu. Vraćamo se opet u sjever na

Sukoišan: *a San Cassan* (126r) »na Šan Kašan«. Odavle je dalje u istok

Visoka: *Visoca* (127r, 128r) i do Visoke je

Ravni oblog: *Rauni Oblog* (129r), pa mnoge zemlje u predjelu

Sv. Lovre: *San Lorenzo* (130r-146r), kao i u predjelu

Žnjan: *Xgnan* (147r-152r) i u susjedni

Mertojak: *Mertougliach* (153r-156r), zapadnije je

Trstenik: *Terstenich* (157r-159r) odavle u predio Brodarica i

Supaval: *San Paolo di Barcagno* (160r-167r) »Sv. Paval na Brodarici«, ovdje se vide i ruševine istoimene crkve. Prema istoku je predio uz more

Pijati: *a Pigliat* (168r, 170r-178v)

Sv. Toma: *San Toma di Barcagno ... nell detto loco di san Toma* (169r),

»sv. Toma na Brodarici ... u spomenutom predjelu Sv. Tome«, danas Stinice.

Kopilica: *Capelletta di Salona* »Kapelica solinska«. U blizini su

Duje: *Duglie* (179r-180r) i dalje u istok su

Brda: *Barda* (181r-182r) i do njih su

Jame: *Giame* (183r-188r, 194r), kojima je od juga

Kocunar: *Cozzunar* (189r-193r), do njega je

Sučidar: *a Sant Isidoro* (196r-198r) i donosi toponim u hrvatskom jezičnom obliku *a Sucidar* (199r-202r), odavle nas vodi bliže Gradu na

Vrzov dolac i Gripe: *Zau Dolaz e Grippi* (203r), zemljištu u ovom predjelu je od zapada *Cappeletta* (Kopilica luška), a od sjevera *la Fortezza* (tvrđava), Vrzov dolac je zabilježen i u ovim oblicima: *Zoudolaz, ZouDolaz et Grippe* (205r, 206r, 218r, 219r). I ovdje kao i u nekim drugim katasticima Gripe i Vrzov dolac dolaze često zajedno. Istočnije ovim predjelima je

Sv. Mande: *Santa Madalena* (208r-209r), istočnije je

Smrdećac: *Smerdechiaz* (210r-213r) i do Donjeg Smrdećca je
Mala Visoka: *Mala uisocha* (214r-216r), a do Gornjeg Smrdećca je
Pisano kame: *Pisani Chamich* (217r, 224r-226r) i *Piera Pinta* (227r-233r)
kome su od zapada

Lokve: *Logue* (221r, 223r) i do Lokava u istok je
Kozja stopa: *a Cozya Stoppa* (234r), sjevernije ostaju Bol, Kman i Plo-
kite na koje smo i do sada nailazili zajedno

Bol: *a Bol* (235r-237r, 244r-247r)

Kman: *Kaman* (238r)

Plokite: *a Plochite grande* (239r-243r)

Plokite i Kman: *a Plochite et Kman* (sic) (248r-252r) i *Pochlite* (metateza
na f 251r i 252r), odavle prelazimo na južne strane Splitskog polja na

Pojišan: *a Polsan* (253r-256r) i u

Firule: *a Firulle* (257r-263r) i zapadnije na predio

Špalacijuni: *Spallation* (264r, 265r), zemlja u ovom predjelu graniči s mo-
rem, danas uvala Bačvice

Bačvice: *nel forte delle Botteselle alias Ripa magna* (269r-271r) »u tvr-
đavi Bačvice ili drugačije Veli brig«, brigom Splićani nazivlju strme obale
nad morem. Ovdje na Bačvicama, unutar tvrđave je na rtu (*alla punta*)
crkvice nazvana *Madona delle Botticelle* »Gospe od Bačvica« do izgradnje
tvrđave tu je bila crkva sv. Petra de Buttis. Nekadašnje Bačvice izgradnjom
Katalinića kuća ustupile su položaj Katalinića brigu, danas Park pomoraca,
a Bačvice su danas položaji nad uvalom. Odavle prelazimo na predjele za-
padno Gripama

Smrdeća stagnja: *in Calle Fettida* (266r) i

Manuš: *a Manus* (268r)

Mlečanin autor ovoga katastika prvi je stručnjak crtač kojega je pozvao
nadbiskup Cosmi da izradi splitske katastike s crtežima zemljišnih parcela.
Ovaj stručnjak pokazao se bolji ilustrator slobodnih tema uz crtež zemljišta,
nego vještak mjernik. Po njegovim crtežima nemoguće je snalaženje u pros-
torima Splita, ali na onim crtežima zemljišta na kojima su ilustrirani tada
postojeći objekti snalaženje je bolje.

Autor često i crta i opisuje morfološke oblike tla, posebno u predjelima
u kojima dominira kamen (Marjan, Glavičine, Plokite, ...) U opisivanju hridi,
kukova, glavica, kruga... često se služi apeiativom greben npr. u samim
Glavičinama: grebbano di sasso vivo (103r), grebbano costizzato (104r), greb-
bano naturale (105r), grebbano con la muracha (107r)... koje detaljno opi-
suje, donosi broj grebena, njihovu veličinu i ilustrira crtežima. Ovaj apela-
tiv »greben« susretat ćemo kasnije i kod stručnih vještaka mjernika.

Ističem da toponim Marjan dolazi u ovom katastiku gotovo samo u da-
našnjem jezičnom obliku *Marian!*

Zvončac, koji u ovoj radnji prvi put susrećemo, dolazi s našim prijedlo-
gom »u« i autor piše *VZoncaz*, kako je čuo od Splićana »u Zvončac«.

Kod opisivanja pojedinog zemljišta služi se u opisivanju i slikovito npr.
u Poljudu jedno zemljište je *a campana* (94r) tj. u obliku zvona što je vidljivo
i na crtežu.

q) **Zemlje nadbiskupske menze po Splitskom polju 1742—1749. g.**

U ASN čuva se pod br. 74. rukopis s naslovom *Località e coloni della Mensa vescovile di Spalato* »Predjeli i težaci biskupske menze u Splitu, a na 1v su upisane 1742 — 1749. godina.

Stranice prvog dijela rukopisa označene su latinskom abecedom s popisom težaka i nazivom predjela zemlje koju obrađuje. Stranice drugog dijela su paginirane arapskim brojevima. Toponime donosim abecednim redom uz oznaku stranice.

Blatine: *Blatine* (87)

Brda: *Berda* (F) i *Barda* (4)

Dražanac: *Drassenaz* (F)

Duje: *Dugie* (F) i *Duie* (T)

Firule: *Firule* (Z)

Glavičine: *Glavizzine* (Z)

Gripe: *Grippi* (G)

Jesenice: *Giansenize* (S)

Kopilica: *Copillizza* (A), *Coppelizza* (Z)

Krajevo vrilo: *Fontana Imperator* (G)

Križine: *Crisine* (A) i *Crissine* (M)

Sv. Kuzma: *S. Cosmo* (B)

Marjan: *Marglian* (O) i orijentiri Sv. Mikula Merjanski i Sv. Jere

Manuš: *Manus* (B)

Sv. Mande: *S. M. Madal(ena)* (D)

Pijati: *Peat* (D) i *Piat* (N)

Poljud: *Paludi* (M)

Pojišan: *Poissan* (F)

Sv. Roko: *S. Roco* (M)

Segmilica (?): *Segmilizza* (S), ovaj toponim je donesen u zgradama uz Kopicu, te bi bio mikrotoponim u Kopolici ili njezin alternativni naziv

Smrdećac: *Smardechiaz* (E)

Sučidar: *Suzidar* (A)

Sukošan: *Sucojsan* i *san Cassan* (P), *Sucuisan* (87)

Sustipan: *S. Steffano* (A)

Trstenik: *Terstenich* (B) i *Trestenich* (M)

Varoš: *Borgo* (P)

I u ovom rukopisu smo se susreli prvi put s nekim toponimima i orijentirima.

r) **Katastik koralnih vikara splitskog kaptola iz 1729. godine**

Od početka 18. st. javljaju se u Splitu javni vještaci tzv. (zemljo)mjernici koji po narudžbi izrađuju privatne katastike u kojima su stručno snimljene nekretnine, najčešće zemljišta, s odgovarajućim opisom. Crteži su u pravilu na lijevoj strani lista (verso), a opis zemljišta je na desnoj strani (recto). Opis sadrži naziv predjela u kojem je zemljište, površinu, međašnike i kulturu, a svaka je označena drugom bojom, zatim težake koji obrađuju zemlju i pod kojim uvjetima. I koralni vikari splitskog kaptola povjerali su izradu katastika

svojih nadarja mjerniku A. Barbieriju koji je sačuvan u ASK pod br. 194 i nosi naslov: *Castico de' beni del Benefitio delli R.R. S.S^{ri} Mansionarii, existente in questa campagna rilevati da me Sotos^{to} Spalato 12. xmbre 1729. Alessan^o Barbieri publico peri^{to}*. »Katastik dobara beneficija velečasne gospode koralnih vikara, koja se nalaze u ovom polju i snimljena su od mene potpisanog Split 12. prosinca 1729. Aleksandar Barbieri javni vještak«. U katastiku su označeni listovi. Na prvih 12 listova navode se djelomično topografskim redom predjeli Splitskog polja, uz neke od ovih su unesene manje dopune što ću posebno istaknuti:

 Vrzov dolac: *Vurzou Dolaz*, zemljište u ovom predjelu je »s južne strane tvrđavi Gripe (*Forte di Grippi*)«. Naknadni upis iz 1885. navodi ovdje položaj Vlačice: *Verzov Dolac Vlačice* (sic) u suvremenom pravopisu.

 Sv. Mande: *Sta Mandalena i soto Sta M.* tj. »pod sv. Mandu«. U ovom predjelu su koralni vikari imali veći broj zemalja, a sama crkva nosila naziv titulara njihovog feneficija od ranijih vremena što svjedoči i do danas sačuvani natpis na nadvratniku crkve iz vremena kandijskog rata, a uklesan je u povodu obnove, od Turaka zapaljene, crkve starom grafijom u hrvatskoj čakavštini: »*Scto templa ovega Turci opalisce 1657, to kora magna popi ogradisce 1678*«. Ovdje je sačuvan stariji hrvatski naziv za mansionarije »kora manjega popi«, danas koralni vikari ili nadarbenici. U nastavku slijedi

 Smrdaćac: *Smardechiaz*

 Kozja stopa: *Koxia stopa* i naknadno *Kozia Stopa*. Odavle u sjever u predjele

 Luka: *sopra ualle Masavich* (sic) *osia Luca*, a na drugom mjestu točno je upisan patronim *sopra valle Massarich* tj. »nad uvalom Masarić ili Luka«, a u naknadnom upisu iz 1885. upisano je samo *Luka* (sic).

 Poljud: *Ponta di Paludi*, danas Mali rat, Punta rata ili punta Poljuda.

 Špinut: *Spinut*

 Marjan: *Ponta di Marian* (i *Marglian*) a Sⁿ *Zorzi* tj. položaj »sv. Jure na rtu Marjana«.

 Autoru ovog katastika A. Barbieriju i uprava splitske stolnice povjerala izradu katastika tridesetak godina kasnije, a donosim ga odmah u sljedećem naslovu.

s) **Katastik zemalja uprave splitske stolnice iz 1758. godine**

U ASK pod br. 197 čuva se katastik sa sljedećim naslovom: *Catastico de' terreni della prefettura del domo formato da me sotoscr^{to} nel anno MDCCCLVIII Alessan^o Barbieri p^{so} p^{to}* »Katastik zemalja uprave stolnice sastavljen od mene potpisanoga u godini 1758. Aleksandar Barbieri javni vještak«. U katastiku su označeni listovi.

Od 1. do 14. lista katastik donosi i crteže i opise zemalja, a od 15r do 17v donosi samo opise zemalja bez crteža i uz zemljišta su označene čestice zemalja iz katastra 19. st.

Katastik bez reda donosi popis zemalja u sljedećim predjelima:

 Poljud: *Paludi*

 Lovret: *Louret*

Manuš: *Manus*, na crtežu je označen i potok.

Glavičine: *Logorun o siano Glavicine* »Logorum ili Glavičine«, na crtežu je označena i kula (*Torreta*), odatle kasnije Turska kula.

Šegrevica ili Duje: *Segreuiza o siano Dugie*. Ovdje je maslinik koji se nalazi između ova dva predjela. Do danas je sačuvan toponim Šegrevica za predio između Kopilice i Duja prema Pijatima. Na crtežu je označen potok.

Gripe: *il Forte dei Grippi* »tvrđava Gripe«, koja je ovdje orijentir. Zemljište je *grebbanoso*.

Kman: *Cman* i *Kman*

Smrdećac: *Smurdechiaz* (11r), ovdje je polovica bivšeg vinograda svedena na povrtnjak što je omogućila prisutnost vode u ovom predjelu, bunar sa živom vodom.

Trstenik: *Terstenich*, ovdje je na crtežu označena *costiera grebbanosa*, kamena greda koja je i danas vidljiva na položaju hotelskog naselja »Split«.

Lovret: *Lovret* (14r). Ovdje je na crtežu zemljište isparcelirano i pojedine čestice zemlje su označene velikim latinskim slovima. Tu su vrtovi, kuća i dvorište, uz kuću je *colodor delle aque* »potok s vodom«, a kod E je *Recipiente delle aque* »sabiralište vode« s puta što se pučki naziva Lokva (*detto volgarmente Loqua*).

Od 15r nabraja zemljišta u sljedećim predjelima: Poljud, Marjan, Kman, Sućidar, Bol, Duje, Visoka i

Krajevo vrilo: *alla Fontana* što je alternativni naziv za Trstenik.

U nastavku donosim još dva katastika mjernika A. Barbierija.

t) **Katastik splitskih građana braća Nemira iz 1733. godine**

Malo je sačuvanih katastika splitskih građana od kojih se ovaj braće Nemira čuva u Naučnoj biblioteci u Splitu sa signaturom M-6 i sa sljedećim naslovom: *Catastico de' beni essistenti nella campagna di Spalato di ragione delli S.S^{ri} Fratelli Nemira rilevati con le sue quantità, qualità e confini nel anno 1733. da me Allesandro Barbieri Publico Perito* »Katastik posjeda koji se nalaze u splitskom polju vlasnosti gospode braće Nemira izvedeni u svojoj kakovci, količini i granicama u 1733. godini od mene Aleksandra Barbierija javnog vještaka«. U katastiku su označeni listovi od 1 do 34, nedostaju listovi 11, 12 i 13. Poslije je manji broj toponima s drugom paginacijom. Između pojedinih listova su prozirni listovi papira s objašnjenjima iz 1858. g.

Katastik je sačuvao ove toponime u Splitskom polju:

Pojišan: *sotto la strada di Poissan* i *sopra la strada di Poissan* »ispod puta ... i nad putom za Pojišan«, na crtežu je označen potok.

Firule ili Bačvice: *a Firole osia Botticelle*, a prema crtežu zemljište je nad uvalom Ovčice koju naziva *Seno di Spalacion* tj. »zaton Špalacijuna«, a za Špalacijune piše i *Despalazion*.

Sv. Mande: *sotto S. Madalena* »pod sv. Mandu« (4 i 6)

Bol ili Gripe: *Bool* (sic) *osia Grippe* i ovdje je kroz zemlju potok.

Trstenik: *Terstenik* (sic)

Sv. Lovre: *Sn Lorenzo* (14—17)

Lučića glavica ili Kocunar: *Lucicha glauiza o sia Cozzunar* i *Lucichia Glavizza*, a 1858. *Luciza Glaviza*, i ovdje je označen potok.

Smokovik: *Smochouich* (21—22), na slici je označen potok i ruševine vodovoda (*Vestiglie del aquedotto*). Istočnije Smokoviku se nalazi

Stolac: *Stolaz*

Mostine: *Ponte secco* »Suhi most« kojemu su od sjevera

Bajića mirine: *Baicha Mirine* i uz ovaj naziv kasnije je dodano

Bilice: *alias Abbilizze* tj. »Bajića mirine ili u Bilice«

Remetina glavica: *Remetina Glauiza o sia Siroburgia* i *Remetina glavizza o sia Sirobuglie* »Remetina glavica ili Sirobuja« drugi put »Sirobulje« zemljištu na ovom položaju od podneva je *costiera grebanosa*.

Dragovoda: *Dragouda* i *Dragovoda* u 1858. g.

Poljud: *Ponta di Paludi*, a u 1858. *Ponte delle Paludi*, danas Mali rat.

Tulovica: *a pe' del Monte Margian luoco Tolouiza* »na padinama Marjana predio Tolovica«

Duje: *Dugie*

Lora: *a Lora o sia Barcagno* »u Lori ili Brodarici«, u ovom predjelu je još početkom ovog stljeća bila Kaštelanska brodarica.

Na 34 listu su predjeli u području Klisa.

Na sljedećim listovima se spominju neki od prije spomenutih predjela.

u) **Katastik dobara samostana sv. Frane u Splitu iz 1742. godine**

Prije smo se upoznali s posjedima samostana sv. Frane na obali u raznim predjelima Splita, a to su bili rukopisi i jedan katastik iz 16. i 17. st. Ovaj katastik, kojemu je autor također A. Barbieri, nastavak je i dopuna onima obrađenim kod j). Za izradu ovog katastika mjernik je 1738. napravio koncept koji u potpunosti odgovara originalu iz 1742. Oba rukopisa su bez signature i nose naslov: *Catastico dei beni del convento di Sⁿ Fraño minori conventuali esistenti in questa campagna et sopra l' issola della Brazza formato da me infrascritto ano MDCCXXXII di Spalato Alessandro Barbieri pub^{co} perito* »Katastik dobara samostana sv. Frane male braće konventualaca koja se nalaze u ovom polju i na otoku Braču koji je napravljen od mene dolje potpisanoga godine 1742. U Splitu Aleksandar Barbieri javni vještak«. Ovdje donosim samo predjele Splita, a ne one s otoka Brača.

Na prvom listu je crtež samostana s okolnim objektima od kojih ću spomenuti koji su tada bili orijentiri u ovom predjelu do samostana:

Mandrać: *Mandrachio* tj. lučica, danas Matejuška

Škver: *Squero delle barche* tj. brodogradilište

Mlinovi za ulje: *quatro macine da oglio* tj. »četiri mlina za ulje«, a posebno ističem na ovom položaju

Izvori sumporne vode: *tre sorgenti d'aqua sulfurea* »tri izvora sumporne vode« koja izvire iz Tomića stina. Voda je bila kaptirana u korito tzv. Piškeru i dugo je tu bilo javno perilište rublja. Ovo vrilo je drenirano u podzemni kanal 1930. g.

U ovom katastiku nema upisnika nekretnina u užoj gradskoj jezgri, koji su i dalje bili vođeni u popisu katastika iz 1614. Od zemalja navode se obradive čestice zemlje u sljedećim predjelima Splitskog polja, koja su djelomično popisana topografskim redom kako slijedi:

Drašnac: *S.S. Filippo e Giacomo o sia Drasanaz*. Ovdje je crkva sv. Filipa i Jakova alternativni naziv za Drašnac.

Sustipan: *Ponta di sⁿ Steffano*, »rt Sustipana«, ovdje je vinograd Opatije sv. Stipana *de Pinis* kasnije Sjemeništa. Na zapadnoj strani je od 1731. grobište umrlih od kuge, što je označeno i upisano na crtežu. Na crtežu je na sjeverozapadu samog poluotočića Sustipan ucrtan bunar uz koji piše *Pozzo Susstipan* (sic). Sa Sustipana vraćamo se opet na

Drašnac: *Drasanaz*

Marjan: *Marglian*. Odavle idemo u predjele današnjeg donjeg Varoša

Bašćun ili Karepića kuće: *Bastion ... o sia Charcicuchie*, ovdje se nalaze oranice s maslinama. Starom toponimu Karepića kuće alternativni je naziv mletački Bastion, a za stare Splićane čakavski Bašćun.

Skalice: *Scalice*

Križice: *Crisiz*

Lovret: *Lovret*

Glavičine: *alla Toreetta o sia Logorun, ouero Glaucine*. Ovdje su nam dana sva tri toponima na ovom položaju: (turska) Kula, Logorun i Glavičine.

Put Solina: *sulla strada di Salona i sulla strada che conduce a Salona* »na putu za Solin« ili »na putu koji vodi u Solin«. U ovom predjelu su

Stalioreni orisi: *in luoco dto Stalioreni Orissi tj.* »na položaju zvanom Stalioreni orisi (orasi)«. U ranijim rukopisima su ovdje bez sumnje bila Rudičića vrata.

Kman: *Kman* (sic)

Supaval na Brodarici: *San Paolo di Barcagno*

Duilovo: *Duilovo*, zemljišta u ovom predjelu su označena na tri lista, iz crteža se vidi da je jedno zemljište u predjelu Orišac preko Andreškova potoka koji dijeli Duilovo od Orišca.

Visoka: *Visoca grande* »Vela (ili Merjanska) visoka«

Pisano kame: *Pisani Camen*

Sv. Lovre: *San Lorenzo*

Križine ili Mrtojak: *Crisine o sia Murtougliach*.

Od lista 25r upisan je datum 29. siječnja 1818, a mjernik je *Francō Antō Corir Pub^o Per^o agrimensore* »Frane Ante Kurir javni vještak zemljomjernik« koji je upisao sljedeće predjele:

Karepovac: *Karepovaz*

Smokovik: *Smocovich*

Lovret: *Lovret*

Dujmovača: *Dujmovac*, naknadno 1862. dopisano *Dujmovača*.

Ovim je zaključen pregled toponima u rukopisima samostana sv. Frane. Samostan je po Splitskom polju imao zemljišta trajno na istom položaju, a uspoređujući toponime iz starijih rukopisa s ovim katastikom uočavamo kako su se s vremenom mijenjali nazivi pojedinih predjela, čak kako su nastajali i nestajali pojedini toponimi da bi ustupili mjesto drugima.

v) **Katastik zemalja bratovštine sv. Duha iz 1766. godine**

Već spomenuti arhiv bratovštine sv. Duha uz više starijih rukopisa sačuvao je pod br. 15. katastik kojemu je autor također A. Barbieri sa sljedećim naslovom: *Catastico de' Terreni della veneranda Confraternita di San Spirito formato da me sottoscritto Spalato XX ottobre MDCCLXVI Alessandro Barbieri publ^o perito* »Katastik zemalja poštovane bratovštine sv. Duha sastavljen od mene potpisanoga u Splitu 20. listopada 1766. A. Barbieri javni vještak«. Na označenim listovima su sljedeći predjeli:

Od 2v do 20 r su crteži i opisi predjela po Splitskom polju kako slijedi:

Sv. Mikula (Merjanski): *S. Nicolo*, na crtežu je i crkva i kuća čuvara pustinjača, u sjever crkvi je označen puteljak uz stranu Marjana.

Meje: *terren vignato sotto Margian loco dto u Megiah* (sic) (3v—4r) »vino-grad pod Marjanom predio zvan u Mejah«, kako su pred više od dva stoljeća Splićani čakavski nazivali današnje Meje.

Kman: *Kman*

Jame: *Giame*

Pijat: *Pigliat*

Glavičine: *alla Torreta di Glauicine*

Križice: *Crisiz*

Žnjan: *Sgnan*, u kazalu *Sgnian*

Mrtojak: *Murtougliach*, u kazalu *Murtouliach*

Križine: *Murtougliach o siano Crisine*, zemlji je od istoka potok.

Visoka i Žižića glavica: *a Mala Visoca o sia Zizichia Glauizza*, u rukopisu ove bratovštine br. 12. spominje se ovaj toponim 1562. i 1691 (f 35v) *Xixi i Xixicha glauiza*.

Smrdećac: *Smurdechiaz*

Pišćine: *Piscine* (15v—16r), u rukopisu ove bratovštine br. 12. spominju se Piščine 1691 (f 36r)

Pujanke: *Pugianca sotto Visoca*, i ovaj se toponim spominje 1691 (br. 12. f 36r)

Visoka: *Velica Visoca*

Pisano kame: *Pisani Camen o sia sopra Smurdechiaz* »Pisano kame ili iznad Smrdećca«

Sv. Martin: *san Martin*, u Poljicima donja Postrana

Primorje: *Primorie*, donja Postrana u primorskim Poljicima.

Ovim zaključujemo katastike kojima je autor A. Barbieri. Od svih pisara i mjernika u povijesti jedini Barbieri za Mertojak piše Murtovljak, a za Smrdećac Smurdećac.

x) **Katastik dobara splitske obitelji Milesi iz 1751. godine**

Naučna biblioteka u Splitu čuva pod br. M-666 katastik splitske plemićke obitelji sa sljedećim naslovom: *Catastico de beni speciali acquistati dagl' ilus. S. S. con. Frã^{li} Milesi nobili di Spalato esistenti nelli teritorij di Spalato e Traù. Fatto da me Pietro Curir pub^{co} per^{io} anno 1751 Spalato* »Katastik posebnih dobara stečenih od presvijetle gospode konta braće Milesi splitskih plemića koja se nalaze u predjelima Splita i Trogira. Izrađen od mene Petra Kurira javnog

vještaka godine 1751 u Splitu«. Ovdje se susrećemo s novim autorom jednog od splitskih katastika Petrom Kurirom poznatim mjernikom iz roda Kurir. Katastik je paginiran, označene su mu stranice. Ovdje donosim samo nazive orijentira i predjela u širem području Splita gdje se nalaze nekretnine braće Milesi.

Najprije je prikazana perspektiva i osnova njihove palače na današnjem Trgu preporoda uz koju se nalaze sljedeći trgovi

Piazza dell'Erbe »Tržnica zeleni« od istoka,

Piazza del Pesce »Tržnica riblja« od juga, ispred pročelja zgrade,

Piazza delle legna »Tržnica drva« od zapada, a uz sjevernu stranu zgrade je crkva sv. Jakova.

Slijede crteži i opisi ostalih zgrada u predjelu Grad (*Città*), i to skladište kod Mletačkog kaštila (*Pub^{co} Castello*), kuća prema Dobriću (*Dobrich*), kuća u ulici Gospe od Zvonika (*di Campanile*), kuća u Starom gradu kod Židovske kule (*Torrion Ebreo*), kuća kod zalagaonice (*alla Pietà*)-tako se nazivala po liku Gospe od Milosrđa na svom pečatu-i kuća iza crkve sv. Karla kod sjevernog ugla Janusova hrama (*Tempio di Giano*). U predjelu Dobri (*Pozzo Buon* i *Pozzobon*) voštarnica (*Cassa della Ceraria*). U predjelu Lučac (Luçaz) je mastionica (*Tentoria*) i skladište pred crkvom sv. Petra.

Od 16. stranice navode se zemljišta u sljedećim predjelima:

Poljud: *aḫḫo la B. V. di Paludi* »kod Gospe od Poljuda«

Lovret: *Lovret*

Glavičine: *Glaviçine*

Pijat: *Pigliat*, kasnije dodano *Piat*

Brda: *Barda*

Jame: *Giaḥe*

Kocunar: *Kozunar, Cozunar*

Plokite: *Plochitte Vele, Velle Plochite, Plochitte Male, Male Plochite*

Bol: *Bol*

Kozja stopa: *Kozja stoḫa, Cozja Stoppa*

Gripe: *Grippe, Grippi, Male Grippe, Grippe Male*

Pisano kame: *Pisano Came, Pisani Kamen*

Manuš: *Manus*

Visoka: *Visoca*, ovdje je na crtežu kao orijentir označen greben s križem

Pujanke: *Pujanca*

Dragovoda: *Dragovoda*

Sv. Lovre: *S. Lorenzo, sotto S. Lorenzo*

Križine: *Krixine*

Mala Visoka: *Mala Visoca*

Smrdećac: *Smardechiaz*

Sv. Mande: *Sta Madalena, Sta Madda*

Remetin most: *Remetin most*, u međašu je od juga *mediante Costiera strada Pub^{ca} e mare* »po brigu obale javni put i more«, što je vidljivo i na crtežu.

Žnjan: *Xgnian, Sgnan*

Poslije popisa zemalja u Trogiru i Kaštelima ponovno se navode zemlje u predjelima Splita:

Brda: *Barda*

Dujmovača: *Dujmovaça*

Neslanovac: *Neslanovaz*, na crtežu od juga ovom zemljištu prolazi *strada verso Smocovich* »put Smokovika«, sačuvan do danas.

Bilice: *Bilice*, i ovdje od juga zemljištu nalazi se *strada da Dujmovaça* »put od Dujmovače«

Mravinca: *Mravinza, Villa di Mravinze*. U području Mravinaca je Srebrna draga: *luoco volgarmente chiamato Sreborna Dragga* predio pučki nazvan Srebrna draga«. Na crtežu kroz zemljište je potok, a izvor mu se naziva

Posrak: *sorgente Posrach* i danas poznato »vrilo Posrak«

Na kraju se navode još dva zemljišta u području Mravinaca, i to

Pod Mravinca: *sotto Mravinze*

Trstenik: *dietro Terstenik* (sic) »iza Trstenika«

I ako je ovaj katastik točno iz sredine 18. st., otkriva nam nove toponime i nove podatke iz toponimije Splita.

y) Crteži zemalja splitskog kaptola iz 1777. godine

Arhiv splitskog kaptola čuva pod br. inv. 209. zbirku raznih mapa s crtežima nekih kaptolskih zemalja od 1747. g. do 1836. g. Od ovih crteža izabrao sam mapu kojoj je autor P. Kurir, mapa je nalijepljena na platno i u naslovu je: 22. IV. 1777 *Campagna di Spalato* ». . . Splitsko polje« autor *Pietro Corir Per*¹⁰ mjernik kojega smo susreli kao autora katastika Milesi. Na mapi su crteži numerirani i dana je legenda s nazivom položaja (siti) i obrađivača zemlje.

Položaji (*siti*) na crtežima i u legendi:

a Vlache Luche, osia Pod uboge Kuchie »Vlake Luke ili Pod uboge kuće«, danas Poduboge ili Pouboge. Na crtežu je ucrtana *strada verso il Borgo* »put prema Velom varošu« što s označenom vjetruljom ubicira ovaj položaj.

sotto Glavicine »pod Glavičine«

Glavicine, osia Cumulovichia Glaviza »Glavičine ili Kumulovića glavica«

Bol »Bol«

Grippi a Tram^a di Fort^{za} »Gripe zapadno tvrđavi«. Na crtežu br. 5 označena je tvrđava *Forte delli Grippi*, a zapadno uz zemljište je *Calle Fetida d^{to} Smardecchia Calla* tj. od prije nam poznata Smrdeća stagnja. I ovaj dokument nam svjedoči o izvornom hrvatskom nazivu ovog predjela i o njegovoj točnoj ubikaciji od Gripa do Manuša.

Sta Madd^a »sv. Mande«

Xixich Glauizza Žižića glavica

Xgnan o Parci Bardo »Žnjan ili Parci brdo«, iz crteža je i ovdje moguće ubicirati toponim Perce brdo u predjelu Žnjana.

Spinut osia Paludi »Špinut ili Poljud«

U ovoj zbirci nalazi se od P. Kurira crtež stobreške luke i drugi razni crteži, jedan crtež od Filipa Muljačića, autora sljedećih katastika.

z) Katastik zemljišnih posjeda splitske crkve iz 1793. godine

U nepotpuna četiri stoljeća mletačke uprave Splitom (1420—1797) splitska crkva je trajno obogaćivala svoj zemljišni fond brojnim zadužbinama. Splitski kapitularci povjeravaju 1793. g. splitskom mjerniku F. Muljačiću izradu dvaju potpuno jednakih katastika u kojima je dan pregled svih zajedničkih posjeda. Katastici se čuvaju u ASK pod br. 200 i 201, od kojih br. 201 ima potpun naslov, a br. 200 skraćeni naslov. Naslov katastika je: *Catastico Delli Beni Campestri Della Massa commune, o sia distribuzionale di questa Metropolitana, e Primiziale Chiesa di Spalato, misurato, fatto, scritto, e delineato da me sotto-scritto Pubb^{co} Perito Agrimensore L'anno 1793 Filippo Mugliacich Pubb^{co} Perito Agrimensore M^o pp^a* »Katastik poljskih dobara zajedničke mase ili distribucija ove metropolitanske i prvostolne crkve u Splitu, mjeren, rađen, pisan i crtan od mene potpisanog javnog vještaka zemljomjernika godine 1793. Filip Muljačić javni vještak zemljomjernik v. r.« Svi zajednički posjedi splitske crkve i svi drugi zajednički prihodi nazivali su se *massa comunis*, a dijelila se (distribuirala) kapitularcima prema učestvovanju u koru. Katastici imaju označene listove i oba donose potpuno jednak popis zemalja po raznim predjelima Splita, i to gotovo topografskim redom. Na listovima 2r do 6r je indeks s popisom toponima, i to najprije onih u Velom splitskom polju zatim onih po Marjanu. U br. 200 od 61v, a u 201 od 57v nalazi se dio crteža navedenih zemalja. U katastiku br. 201 naknadno su dopisane č. z. po katastru iz 1831, a u br. 200 samo djelomično, što nam omogućava sigurno ubiciranje ne samo odgovarajućeg zemljišta nego i tada još postojećih objekata kao i samih toponima. U katastiku br. 200 ima naknadnih dopuna u samoj toponimiji što su posebno istaknuti, a upisi su poslije 1831. kada je za vrijeme Austrije donesen novi katastar.

Predjeli Velog polja (*Campagna Grande*):

Špinut: *Spinut*

Tulovica: *Tulovizza*

Mali rat: *Ponta di Paludi* »rt Poljuda«, Punta rata

Kopilica poljudska: *Capelletta di Paludi*. Na crtežu je označena kapelica u kutu putova koji se račvaju za Loru i Poljud (*strada publica che conduce al Barcagno e a Paludi*) (br. 201 f 73v)

Šila: *Silla*, na crtežu je označena Luka *forma seno deto Luca* »oblik zatona nazvan Luka« (f 74v)

Sutrojica: *Sta Trinita*

Tabla: *Tabla*

Lovret: *Lovret*

Skalice: *Scalice* i *Scallice*. Odavle nas vodi do tvrđave Gripe

Fortin: *Fortin*, do danas sačuvan naziv za tvrđavu

Smrdeća stagnja: *Calle Fetida*. Naknadni upis pokazuje da su ova zemljišta bila sve do željezničkog usjeka (f 86 v), dokle je sezao predio Smrdeća stagnja, a zapadno preko željezničkog usjeka bio je Manuš.

Sukoišan: *S^a Cassan*

Glavičine: *Torretta osia Glavicine*. Na vrhu brežuljaka je ruševina kule i crkve sv. Nikole, danas Turska kula.

Supaval: Sⁿ *Paulo o Supaval* (f 99r). Ovdje su prikazane ruševine crkve sv. Pavla.

Brodarica: *Barcagno osia Brodarizza*

Stinice: Sⁿ *Toma di Barcagno, osia Stinizza*. Ovdje se vide ruševine crkve sv. Tome.

Pijat: *Pigliat o Piat* (f 105r)

Duje: *Dugie*. Kroz gornje Duje kasnije prolazi željeznička pruga.

Brda: *Barda*. Naknadno dodano prema katastru iz 1831. *Barda o Piat*, što je očito greška novog katastra. (f 113r)

Kopilica: *Capelletta, osia Copilizza*, Kopilica solinska.

Jame: *Giamme*. Ovdje je na crtežu *aquedotto Bajamonti »Bajamontijev vodovod«* naknadno upisan (br. 201 f 111 v i 112r)

Kocunar: *Cozunar*. Naknadno je dodano *Cozunar o Pujance*. Ovdje je i bunar žive vode *Pozzetto d'aqua perene* (f 117v-121r)

Kman: *Kman*

Sv. Ižidor: Sⁿ *Isidoro* i

Sučidar: *Sucidar* i *Sučidar* (f 122v—123r). Ovdje je crtež crkve sv. Ižidora, koja je bez krova.

Plokite: *Plochitte, Plochitte o Boll* i *Plochitte o Cman* (126r—128v)

Bol: *Bol*

Pisano kame: *Pisani Kamen*

Lokve: *Loque*

Kozja stopa: *Kozia Stopen*

Mala visoka: *Mala Visocca*. Kroz ovaj predio prolazi naknadno ucertana cesta za Omiš (f 142v—144r)

Smrdećac: *Smardechiaz*. Kroz Smrdeće također prolazi cesta za Omiš koja je naknadno ucertana kao i poznati bunar u ovom predjelu Pučka gustirna u katastiku *Pozzo Smerdecas* (f 144v—146v)

Križine: *Krixine*

Mrtojak: *Martoughlich*

Radoševac: naknadno upisano na položaju Mrtojaka o *Radossevas* (f 150v—151r)

Dragovode: *Dragovoda*

Ravni oblog: *Ravni Oblog*, uz koji je naknadno upisano o *Visocca* (f 153r)

Sv. Lovre: Sⁿ *Lorenzo*, ovdje crtež crkve istoimenog sveca

Žnjan: *Xgnan*, na crtežu je *chiesa scoperta* »otkrivena crkva« Gospe o 'Žnjana i istočnije crkvi potok

Trstenik: *Tarstenich vel Fontana dell'Imperator* u doslovnom prijevodu »Cesarsko vrilo«, danas poznato Krajevo vrilo ili Krajeva voda

Blatine: naknadno upisano *sotto Blatine Tarstenik* (159v—160r)

Firule: *Firule*

Sv. Mande: Sta *Madalena*

Vrzov dolac: *Varzov Dolaz*, ovdje je označen potok prema Bačvicama

Gripe: *Grippe*

Pojišan: *Poisan*, ovaj položaj kasnije siječe cesta prema Omišu (f 173v)

Špalacjuni: *Spalation*, položaj nad današnjom uvalom Bačvica što je na crtežu označeno *lito del Mare* tj. »morska obala«, kasnije je olovkom upisano *valle* na mjestu današnje uvale Bačvica. Kao međašnik zemljištu od istoka je zemlja na kojoj su upisane *Pizoccare di Dosud* tj. »trećoredice s Dosuda« (f 177v)

Bačvice: *Boticelle, alias Ripa Magna* »Bačvice ili Veli Brig«, ove zemlje su na današnjem Parku pomoraca poznat i kao Katalinića brig. Na crtežu je naknadno označena i željeznička pruga (br. 201 f 175v).

U indeksu ističe da je zaključeno nabranje predjela *della Campagna Grande* »Velog polja« i nastavlja da slijedi *Il Monte Margliano, e sue adiacenze* »Gora (brdo) Marjan i njegova okolica«.

Predjeli Marjana:

Sv. Filip i Jakov: *S^u Filippo e Giacomo*, ovo je zemljište bilo do današnjeg Doma JNA, na crtežu se nalazi crkva ovih svetaca, zatim *casa Vuiza* »Kuća Vuica« i *Franin rat* kasnije Vuičin rat, ucrtan je i javni put koji vodi k spomenutoj crkvi danas Ul. I. Brajevića (Vuica je nadimak za Brajević). Na kraju ove ulice do Segetskog prilaza i danas su vidljivi ostaci crkve.

Marasovića kuća: *Casa Marasovich*, na crtežu se vidi osamljena kuća Marasovića tada orijentir, a u ovom katastru toponim za ovaj položaj do koje je i tada vodio put, današnja Marasovića ul.

Pod sv. Mikulu: *Sotto Sⁿ Nicolo del Monte*

Drašanc: *Drasanaz*, u ovom katastru od prije spomenute crkve prema Sustipanu.

Kuća Zanobrio: *Casa fu Zanabrio ed ora CC^u Cindro* »Kuća pok. Zanobrija sada konti Cindro«. Ova kuća je zapadno Drašancu i kao orijentir toponim smo je susreli u ASK br. 202 u obliku *Casa Zanobio*. U HAS SSO/3—14 godine 1583. svećenik *P. Puliceo alias Zanobio* oporučuje bratovštini sv. Sakramenta zemlje na Kocunaru (*a Cozunar*), Gripama (*a Grippe*), dio zvanih Pulja (*la parte dei detti Pugli*), a bratu oporučuje vinograde, zemlje i sva prava na Marjanu (*in Mergnan*) od crkve sv. Filipa i Jakova Ne radi li se o položaju gdje je kasnije sagrađena ova kuća? Ovdje je označen i potok.

Zvončac: *Svonçaz*, i to položaji *sotto la strada verso il Mare* »pod putom prema moru« i *sopra la strada verso il Monte* »nad putom prema brdu (Marjanu)«, ovdje se opažaju i ruševine crkve sv. Petra *di Margliano* »merjanskog«.

Kaštilac: *Castel Capogrosso*

Dujmovica: *Dujmovizza sotto la strada, e al di sopra la strada* »Dujmovica pod putom i nad putom«, *Dujmovivizza in Margliano* kasnije dopunjeno *al Mare* »Dujmovica na Marjanu . . . na moru« (188v).

Sturine: *Sturine*, na crtežu se zemljište proteže od *Seno d^o Dujmoviza* sve do *Valle d^{na} Cassion* tj. »od zatona zvanog Dujmovica« sve do »uvala zvane Kašjun«

Glavica sv. Mije: *Il colle Sⁿ Michiele o Cassion* tj. »Glavica sv. Mije ili Kašjuni« (f 191v i 192r), što je stariji naziv za ovaj predio. U tekstu se ističe da je ovdje *al presente nella somità di d^{na} Colle tra gli Grebeni vi esiste la Chiesa di Sⁿ Michiele* »sada na vrhu rečene glavice tu je među grebenima otkrivena crkva sv. Mije«

Pod sv. Jeru: *Sotto sⁿ Girolamo*. Ovaj položaj je poblizhe određen *Sotto la Chiesa di Sⁿ Girolamo, alla capelletta* »pod crkvu sv. Jere na Kapelici« i dalje navodi da se u kutu ove zemlje od strane juga nalazi *capelletta della B^{na} Vergine* »kapelica Blažene Djevice«, danas Gospe od Sedam Žalosti za stare Splićane Gospica. Kapelica se vidi i na crtežu.

Pod Betlem: *Sotto Betlem*, naknadno upisano o *Punta Marian* »glava Marjana«

Pod kosom: *Calle Stretta* tj. »tisna staza«. Ovaj položaj se naslućuje u popisu zemalja Sv. Benedikta poslije 1119, kao toponim se javlja u kaptolskom kartularu iz 12—13. st. u obliku *ad callem strictam*. . Kroz gotovo sedam stoljeća nismo naišli na hrvatski alternativni naziv. Ovom položaju danas odgovara zapadni dio položaja uz nekadašnji put Pod kosom.

Grgurinovo pleće: *Gargurinovo Plecchie*, od starih Splićana se čuje i kao Grgur pleće. U 19. st. je dodano uz G. pleće o *Meje* tj. ili Meje (f 197v—199r)

Bene: *Sⁿ Benedetto* »sv. Bene ili Subene«. Katastik opisuje ovo »zemljište ograđeno suhozidom, tlo male vrijednosti, leži na padinama brda, blizu morske obale s pogledom na Kaštelanski zaljev (*il canal de' Castelli*)«. Kasnije je ucrтана crkva i upisano *Era Chiesetta san Benedetto* »bijaše crkvice sv. Bene« (f 200v—202r).

Sv. Bene ili Betanija: *Sⁿ Benedetto o Bettania* (f 201v—202r). Ovo zemljište se nalazi »prema vrhu brda Marjan i gleda na sjever« što odgovara položaju povrh Sv. Bene ili bolje položaj Betlem ili pod Betlem od sjevera. Naknadno dopisani toponim Betanija uzet je iz novog katastra iz 1831. Ovdje je očito jedan od autora novog službenog katastra zamijenio biblijska mjesta Betlem Betanijom.

Podaci koji slijede od 212v—215r upisani su u ovaj katastik također u 19. stoljeću:

Podan Marjana: *Punta Marian o Podan Mariana* (sic) ne samo rt nego glava Marjana. Na rtu Marjana je crtež crkve sv. Jure, u doba Rimljana položaj *ad Dianam*, a za stare Splićane položaj sv. Jure.

Japnenice: *Japnenizze a Marian* »Japnenice na Marjanu« nalaze se uz samu obalu sjeverne strane glave Marjana.

Pajevina: *Pajevina na Marian* (sic) »Paljevina na Marjanu« položaj južnije nad Japnenicama. Pajevina naziv za izgorjeli položaj.

Na crtežu (f 215v) je pregledna karta predjela Bene na kojoj su označeni ovi položaji:

Lučica: *Lučiča* (sic) za puntu Bene

Uvala Bene: *Valle S. Benedetto*

Lubinski porat: *Lubin Porat*

Na ovom crtežu je i javni put do kojega je crkva sv. Bene.

Ovim je zaključen u ovom katastiku popis predjela Marjana i okolice. Idući dalje topografskim redom prema Splitu prolazimo kroz predjele Tulovica i Špinut, koje predjele je mjernik F. Muljačić stavio na prvom mjestu u nabrajanju toponima Velog splitskog polja.

U ovom katastiku smo upoznali više novih toponima i orijentira, od kojih neki neće naći mjesto u novom službenom katastru iz 19. st. U ovom katastiku

toponim Meje pomalo i sigurno istiskuje starije toponime na južnoj strani Marjana U našim istraživanjima ovo je zadnji pregledani katastik iz vremena Mlečana, a svojim naknadnim upisima djelomično ulazi u 19. stoljeće.

(nastavak slijedi)

I s p r a v a k : U Čakavskoj riči br. 1 Split 1985. u mojemu radu potkrala se pogreška koju treba ispraviti: na strani 97, u redu 3. treba da stoji:

Villa abbatis — Opatje Selo, danas Staro Selo u Strožancu

Manje tiskarske greške uočljive su iz teksta.

BILJESKE

¹ C. Fisković: Umjetnički obrt XV—XVI st. u Splitu, Zbornik M. Marulića JAZU, Zagreb 1950, str. 139, 141.

² C. Fisković: o.c. str. 138.

³ L. Miotto: Vocabolario del dialetto veneto-dalmata, Trieste 1984, str. 200.

⁴ P. Gironci: Pianta esatissima della città di Spalato. Državni arhiv u Veneciji, serija Senato svez. br. 724. Dispacci Provveditor alla sanita in Dalmazia . . . Angelo Diedo da 25. V 1784—11. III 1785.

Literatura:

L. Katić, Topografske bilješke solinskog polja, VAHD LII, 1951 (str. 71—96)

Perislav Petrić

SPLIT TOPONYMS

Summary

The author's researches into the toponyms of Split cover the period of the Venetian rule (1420 — 1797). Among the numerous cited documents are excerpts from manuscripts and katasticha until 1793, which the Split archives have in keeping (archiepiscopal, capitulary, municipal, monastic and fraternal).

At that period in the toponyms of Split the appearance and disappearance of the toponyms could be followed for this was conditioned by the vicinity of the Turks. This situation resulted in fortifying and walling in the city. These toponyms are mostly of Croatian origin, and the inherited ones are, as a rule, Croatinized. The toponyms translated from Croatian into Italian or vice versa are not frequent. The largest number of toponyms have been preserved in their unchanged form until today.

Perislav Petrić

SPLITSKI TOPONIMI

Autor nastavlja s istraživanjem splitskih toponima za vrijeme mletačke uprave Splitom (1420—1797). Od mnogih dokumenata koje autor navodi ovdje su dani izvodi iz rukopisa i katastika koji se čuvaju u splitskim arhivima (nadbiskupski, kaplanski, gradski, samostanski i bratimski), sve do 1793. g.

U splitskoj toponimiji ovog vremena može se pratiti nastajanje pa i nestajanje toponima što je uvjetovano blizinom Turaka i u vezi s tim utvrđivanjem i ograđivanjem Splita. Toponimi ovog vremena su najvećim dijelom hrvatskog porijekla, a oni baštinjeni u pravilu su kroatizirani. Rijetki su toponimi koji bi nastali prevođenjem s hrvatskog u talijanski jezik ili obratno. Najveći je broj toponima sačuvan u nepromijenjenom obliku do danas.